

bis

bibliotek i samhälle

BIBLIOTEKSDEBATT FRÅN VÄNSTER

2/2013 30 KR

TEMA: PROFESSIONENS DÖD?

TEMA: PROFESSIONENS DÖD?

- 4-5 Godbitar – från webben
- 6-7 Bibliotekariens förlorade oskuld
Jonas Lundgren
- 8 Vad bör biblioteket och bibliotekarien göra?
Per Bergström
- 10-11 Vad är en profession? Tobias Willstedt
- 11-12 Varför är det så tyst på biblioteket?
Ingrid Atlestam
- 13 Rapport från årsmötet 2013
Lennart Wettmark
- 14-15 Antirasism
- 16-17 Det görs mycket men det behöver göras mer.
Anförande på Femkamp i Tumba Peter Björkman
- 18-19 IFLA och de elendiga e-böckerna
Mikael Böök
- 20 Stutsprojektet avslutas Lena Lundgren
- 20-21 Böcker till de Västsahariska flyktingbarnen –
BiS projekt avslutas Lena Lundgren
- 22 Fyra frågor till tre solidaritetsgrupper
- 23 Strutsbok på äventyr Monica Zak
- 24-25 BiS har täppt till ett hål Gonzalo Moure
- 26-28 Ny teknik. Nya utmaningar
Andrea Hofmann
- 29 Helen Keller socialist – Javisst!
Lena Lundgren
- 30 Recension, *Snöängel* av Anna-Karin Palm
Mats Myrstener
- 31 En bibliotekaries dagbok Lovely Laura

Utges av föreningen Bibliotek i Samhälle (BiS).
Tidningen utkommer med fyra nummer per år.
KONTAKT: tidskriftenbis@gmail.com

PRENUMERATION: ett år 150 kr; pren. för institutioner: 230 kr (utanför Sverige: 280 kr)
Medlemskap (inkl pren.): 190 kr; studerande och pensionärer 150 kr
Lösnummer: 30 kr exklusive porto; Föreningens postgiro: 33 53 16-6

REDAKTÖR: Andrea Hofman & Martin Persson
ANSVARIG UTGIVARE: Lennart Wettmark
REDAKTIONSGRUPP FÖR DETTA NUMMER: Anna Hallberg, Andrea Hofmann, Eleonor Pavlov, Martin Persson & Tobias Willstedt
ILLUSTRATION FRAMSIDA: Balsam Karam
TRYCK: Ale Tryckeri AB
ISSN: 0345-1135
BESÖK OSS PÅ WEBBEN: foreningenbis.com
Vi finns även på twitter: @foreningenbis och facebook: facebook.com/foreningenbis

Artiklar i *bis* publiceras efterhand som pdf-filer på BiS webbplats och i Globalarkivet enligt Creative Common Erkännande-Dela Lika – om inget annat avtalats.

PROFESSIONENS DÖD?

Professionens död? *bis* fortsätter sin ifrågasättande linje då vi tycker att själva frågetecknet, och det som kommer efter det är mer intressant än det egentliga svaret. Debatt och samtal om bibliotek och det arbete som där ska göras måste föras någonstans. Det måste finnas utrymme och tillåtelse för diskussioner på arbetsplatsen, att vi kan delta i sociala medier och engagera oss i fackligt arbete. Att vi får utrymme till att läsa, skriva och svara på debattinlägg i tidskrifter och dagspress. *bis* är en kulturtidskrift som bjuder in till debatter kring särskilda ämnen – denna gång om bibliotekarien som profession.

Jag önskar att det debatterades mer, att vi som arbetar på bibliotek kan debattera mer och att det finns ett tillåtande klimat för olika åsikter. Att det tillåts och vågas säga vad vi tycker. För visst brukar vi i fikarummet muttra att nu är det åter igen någon annan än en bibliotekarie som tycker och tänker om bibliotek – igen.

Illustration: Sarah McIntyre, www.jabberworks.co.uk

Bibliotekarieryrket utmanas från olika håll, vi måste förhålla oss till människor och deras förändrade beteenden och viljor. Hålla uppe fingret och känna efter hur samhället utvecklas och välja hur vi ska reagera på det. Det handlar inte bara om surfplattor och e-böcker utan även om de klyftor som växer mellan människor i samhället idag – där vissa har det lättare än andra, och där andra behöver mer hjälp från samhället och sitt bibliotek. Vet vi hur?

Hur vi läser, vad vi läser, när vi läser det, med vad och hur hittar vi det? Och vilka läser inte? Det är frågor vi som profession borde ställa oss varje dag i ett läsfrämjande arbete. Och svaren är inte desamma imorgon. Pojkar läser inte enligt Litteraturutredningen. Antar vi utmaningen?

Utmaningarna bibliotekarieryrket ställs inför är politik. Det handlar om förändrade villkor kring driften av ett bibliotek - kulturpolitiska styrningar och beslut. Vem som tillåts kalla sig för bibliotekarie den här dagen när bemanningsföretaget har hyrt in en ny förmåga till informationsdisken. Volontärer – som med stort leende öppnar dörrarna till ett i annat fall nedlagt bibliotek på en mindre ort. Det låter i vissa öron beundransvärt att frivilliga krafter ställer upp med sin tid – men vad händer med informationskompetensen, pedagogiken, omvärldsbevakningen som bibliotekarier har – är det ingenting värt?

Visst, vi kan hålla våra värden nära och kära men förlora aldrig modet att utvecklas. Förlora inte nyfikenheten och samhällsintresset. Våga ta fighten i fackliga sammanhang eller i sociala medier och på maillistor. Våga lyssna på människorna runtomkring biblioteket. Annars kan vi nog snart suddas ut frågetecknet i Professionens död?

Andrea Hofmann

GODBITAR

FRÅN WEBBEN

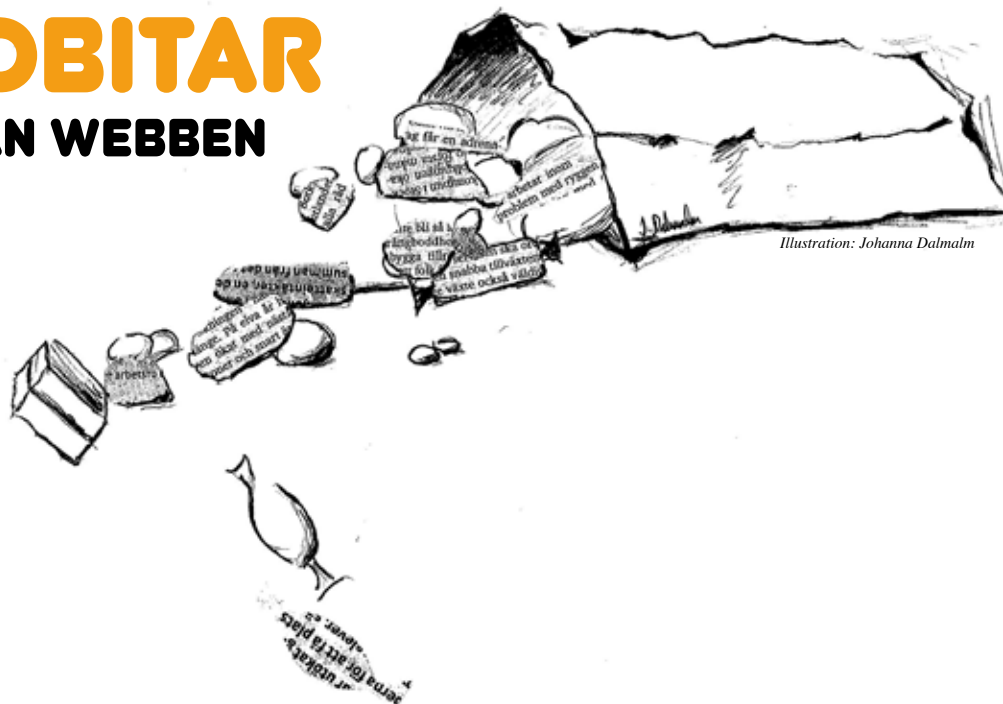

Illustration: Johanna Dalmalm

BIBLIOTEKSLAG – NY OMARBETAD UPPLAGA

Arbetet med en ny bibliotekslag har nu avancerat till en lagrådsremiss. En mycket läsvärd och läsbar sådan, till skillnad från det ursprungliga tämligen förvirrade förslaget som var ute på remiss. Flera remissinstanser, såsom KB och SB har redan talat om att de är nöjda med att de i vissa stycken blivit bönhörda och i detta kan också BiS instämma, även om det i lagrådsremissen inte framgår att det är just BiS som påpekat många av de saker som nu ändrats och förbättrats.

Det hela är nu en mer stringent skrivelse med definitioner och begreppsförklaringar som tidigare saknades. Framförallt är ändamålsparagrafen kompletterad och lyder nu så här:

”Syfte och ändamål

2§ Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning. Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska främja litteraturens ställning och

intresset för bildning, upplysning, utbildning och forskning samt kulturell verksamhet i övrigt. Biblioteksverksamhet ska finnas tillgänglig för alla.”

Alltså betydligt bättre än det första förslaget som stadgade att bibliotekens enda uppgift var att främja litteraturen utan att någonstans tala om vad man menar med ”litteraturen” och istället glida mellan olika underförstådda betydelser.

Jag har inte lusläst utan bara skummat de 67 sidorna och då hittat flera intressanta skrivningar som jag hoppas inte bara begravs i något arkiv. Till exempel står det, när det gäller biblioteksplaner, att flera instanser påpekat behovet av en nationell sådan. Kommentaren till detta är att om behovet av en nationell plan finns så står det KB, som biblioteksmyndighet, fritt att ta fram en sådan. Bara att sätta igång alltså! I den kan det ingå såväl bemanningsnormer som urvalsriktlinjer enligt vad som framgår av följande citat:

”Flera remissinstanser anför också att gemensamma kvalitetskriterier borde utarbetas för folkbiblioteken. Regeringen delar bedömningen att detta är angeläget. Hur det bäst kan ske är dock inte en fråga för lagreglering. Samma synsätt gäller i fråga om vilken bemanning som är lämplig för att kraven på biblioteksverksamheten ska kunna tillgodoses.”

Visserligen har lagen inte blivit så mycket skarpare, bara klarare och bättre formulerad, men en noggrannare läsning av kommentarerna och hänvisande till dem i den fortsatta biblioteksdebatten och när det gäller att ställa krav på kommunerna, regionerna och KB kan säkerligen gynna bibliotekens utveckling. Så läs och använd argumenten för ett starkare och biblioteksväsen med ett tydligare uppdrag!

Ingrid Atlestam

Från foreningenbis.com 2013-03-11

WWW.FORENINGENBIS.COM

PUBLIC SERVICE

I Svensk Biblioteksförerings remissvar på Public service-utredningen för man flera resonemang om att även biblioteken ska ses som public service. Detta är ett sätt att se på bibliotekets uppdrag som BiS länge försökt lansera. Så här skrev vi t.ex. i föreningens remissvar på Demokratiutredningen år 2000:

"I kapitlet Medialiseringen analyseras mediernas stora betydelse för den i demokratin så nödvändiga informationsförmedlingen och opinionsbildningen. Även problemen lyfts fram; de växande informationsklyftorna, monopoliseringen inom media, bristen på jämlikhet vad gäller resurser och tillgänglighet. Behovet av en statlig mediapolitik och nödvändigheten av att de små, engagerade och oberoende rösterna i mediabuset når ut och får påverka debatten betonas. Men radikala förslag som skulle ändra detta sakernas bedrövlige tillstånd lyser med sin frånvaro.

Den nationella kulturpolitiken ska "motverka de kommersiella krafternas negativa

verkningar". För bibliotekens del innebär detta att tillgängliggöra och aktivt exponera böcker, tidningar och länkar som annars inte skulle hitta sina läsare och som innehålls- och kvalitetsmässigt står för alternativa och vitala inslag i kunskapsförmedling och opinionsbildning.

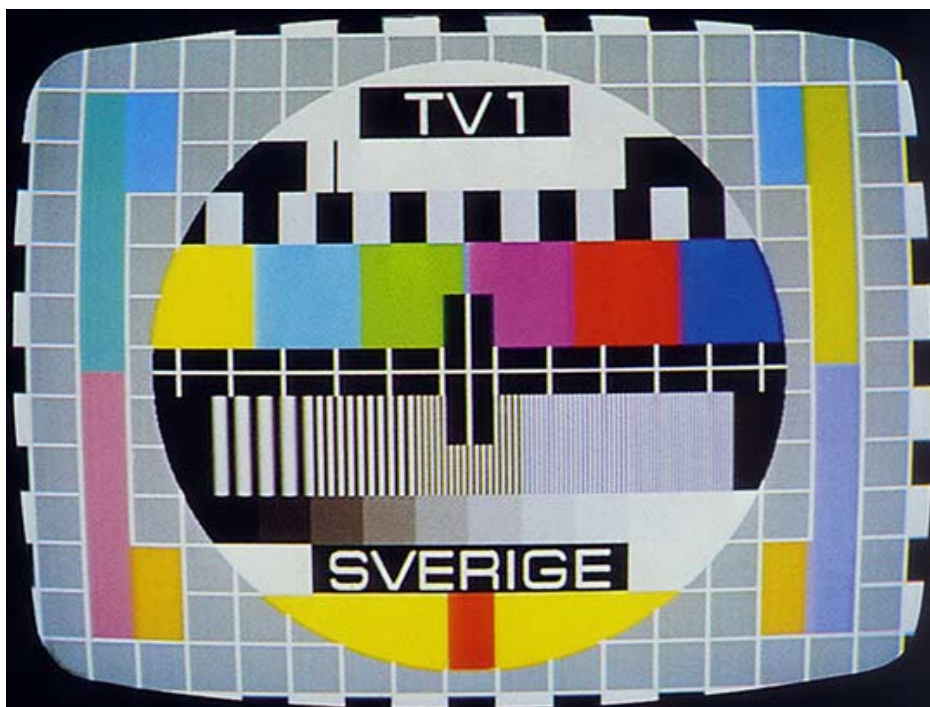
Detta har bis vid flera tillfällen framfört till kulturministern och vi förutsätter att det kommer att ingå i en portalparagraf i den upgraderade bibliotekslagen."

Tyvärr har BiS ännu inte fått gehör för detta sätt att resonera. Förhoppningsvis kan det gå något bättre nu när även Svensk Biblio-

teksförering driver denna linje! Detta med att "motverka kommersialismens negativa verkningar" är dessvärre borta ur de kulturpolitiska målen numera. Men det kan mycket väl innefattas i kravet på kvalitet och allsidighet som nu finns i förslaget till bibliotekslag.

Ingrid Atlestam

Från foreningenbis.com 2013-03-12

Detta bibliotekets uppdrag bör tydliggöras ytterligare. Det kan formuleras som ett public service uppdrag för biblioteken i termer av ett offentligfinansierat informationssystem fristående från politiska och kommersiella intressen och med krav på bredd, allsidighet och kvalitet och utbud även för språkliga, kulturella och andra minoriteter.

HÖGLÄSNING FÖR BARN

Idag (20130330) skriver SvD:s Jesper Sundén om högläsning för barn i tidningen. Han hävdar att det för trettio år sedan (ca 1983 alltså) förekom i 80 procent av alla familjer. Idag är siffran 35 procent, enligt en undersökning från Läsrörelsen och Junibacken.

Varför? På 1980-talet levde vi fortfarande i en litterär kulturtradition, där biblioteken var en viktig del av traditionen. Samhället var mer homogent, invandringspolitiken syftade till integrering, inte segregering. Skolväsendet var fortfarande inte kommunaliserat och privatiserat. Sverige stod kanske välfärdsmässigt, på sin topp.

Idag är det alltså inte så. Man kan hävda att det går lika bra att högläsa från en ipod, läsplatta eller en laptop. Men att föräldrar (helst båda föräldrarna) läser riktiga böcker med sina små barn, bläddrar och ser på bilderna, det är nog en av grunderna till bra läsförståelse, ett utvecklat eget språk och en bra start i livet, på flera olika plan. Man behöver inte vara särskilt kulturkonservativ för att tycka att det inte finns ett bättre sätt att bygga upp en bra relation med ett barn än att gemensamt läsa en bilderbok före läggdags.

Våra barnbibliotekarier gör allt vad de kan för att understryka detta faktum, men poli-

tikernas besparingar hotar deras arbete, och nu börjar vi se resultaten. Det behövs t.ex. många fler barnböcker på invandrar-språk, men politikerna förstår inte detta, och vägrar skjuta till extra pengar. Det gynnar bara ett ännu mer segregerat och mer odemokratiskt och kulturfattigt samhälle. Tillsammans med de dåliga siffrorna för den svenska skolan är det en tickande bomb, en skol- och utbildningspolitisk katastrof.

Mats Myrstener

Från foreningenbis.com 2013-03-30

BIBLIOTEKARIENS FÖRLORADE OSKULD

Temat för detta nummer av bis är alltså professionens död. Låt oss ställa oss frågan när en profession dör. Som jag tolkar begreppet innebär det att en yrkesgrupps arbetsuppgifter vidgas bortom den från början fastlagda kompetensen. När detta sker blir följden inte bara ett ökat arbetsfält med nya typer av uppgifter, utan också en uttunning av fokuset på kärnverksamheten. Detta kan på sikt förändra uppfattningen om yrkesgruppens funktion, vilket kan leda till förändringar av exempelvis den kvalificerade utbildningens utformning till att omfatta helt andra saker än de som från början definierade yrkesgruppen.

När den borgerliga regeringen tillträdde 2006 förändrades den kulturpolitiska inriktningen radikalt. Detta skedde genom en omdefinition av kulturpolitikens reella uppgift. Tidigare hade det som låg i fokus för detta politikområde handlat om samhälleligt stöd till kulturverksamhet. Under Lena Adelsohn Liljeroths ledning blev inriktningen istället att kulturpolitikens uppgift var att ge möjlighet för medborgarna att genom ökat privatekonomiskt utrymme själva välja vilka kulturella "produkter" de ville konsumera. Detta innebar att en stor del av det politiska utrymme som tidigare fanns att värna yttrandefrihet, demokrati och den fria tanken skars ner. "Vill ingen betala är det oviktigt", blev den praktiska följden. Denna darwinism i kulturpolitiken har denna tidskrift bittert fått känna på. Jag är övertygad om att vår kulturminister är glad över att Bibliotek i Samhälle idag måste kämpa för sin existens på grund av den av henne utformade politiska linjen – som helt uppenbart slagit hårdast mot socialistiska, feministiska och antirasistiska publikationer.

I och med Kulturarvslyftets införande som kultur- och arbetsmarknadspolitisk satsning (för övrigt en av de minst lyckade någonsin sett till utfallet i svensk historia) påbörjades ett arbete med att tunna ut respekten för professionen inom arkivarbeten och arbete med historiska dokument. Tanken är att arbetslösa utan kompetens ska sköta sysslor som annars kräver en högskoleexamen. Detta tema aktualiserades under april månad med diskussionen kring hur biblioteket i Loftahammar utanför Västervik tagits över av volontärer eftersom kommunen annars skulle lagt ner biblioteket. Här uppstår den unika situationen att det finns ett bibliotek men ingen profession. Detta exempel förtjänar emellertid en egen artikel men det finns en poäng med att i sammanhanget även nämna denna tendens.

I en artikel på *Newsmill* (2011-09-11) skrev jag följande om Kulturarvslyftet: "Det är på sätt och vis symtomatiskt att det inte är på

exempelvis Finansdepartementet en sådan satsning läggs. Det kanske kunde ha kallats för Finanslyftet och gått ut på att utbildade personer sysslade med det meningsfulla jobbet att ge privatpersoner råd och tips om vilka aktier de skulle köpa." Jag tycker att detta på ett tydligt sätt pekar ut den borgerliga regeringens uppenbara ambition att tunna ut och på sikt tillintetgöra det självständiga (läs från marknaden friköp-lade) tänkandet, som utgörs av främjande av och skapande av kultur. Bibliotekaryrket är tvivelsutan en sådan bransch som utsätts för dessa försök.

Det är inget nytt att biblioteksverksamhet finansieras genom så kallad fundraising, det vill säga att helt eller delvis finansiera verksamhet genom externa, privata finansörer. Fundraising inom biblioteksvärlden har dock tidigare så gott som undantagslöst skett på folk- och forskningsbibliotek. När en sådan finansieringsform aviserades för Kungliga biblioteket i Sverige var det därför många som höjde på ögonbrynen. Det handlade nu om Sveriges nationalbibliotek. Att detta kan ses som radikalt är inte speciellt svårt att förstå. Nu är det visserligen inte bibliotekarierna på Kungliga biblioteket som ansvarar för fundraisingverksamheten, men det för biblioteket på ett sätt in i en ny värld, en ny sektor. Den privata sektorn. Att detta kan ses som något obehagligt är självklart, eftersom många av Sveriges nationalklenoder bevaras på Kungliga biblioteket. Fundraisingverksamheten på Kungliga Biblioteket sköts idag av en person som är anställd för att sköta denna verksamhet. Det går främst

ut på att "knyta relationer" till mecenater av olika slag som kan tänka sig att ge bidrag till specifika projekt som inte täcks av statsanslaget för verksamheten. Hittills har fundraisingverksamheten inbringat cirka tre miljoner kronor.

Detta tunnar inte ut bibliotekens och professionens, bibliotekariernas, roll rent generellt. Däremot gör intåget i den nya sektorn det till viss del. Bibliotekets intåg i marknadsekonomiska finansieringsprinciper kan naturligtvis inte hänföras till fundraisingens införande på Kungliga biblioteket utan bör snarare härledas till New Public Management eller kanske möjligheten att privatisera bibliotek som ledde till den förödande Nacka-utförsäljningen.

det. Om inte denna utveckling – som inte rör enbart bibliotekarier utan alla anställda inom offentlig sektor om man ser det krasst – stoppas eller bromsas, kommer detta på sikt att förändra synen på professionens roll i och med att behovet omprövas och utbildningen omstruktureras. Detta har i viss utsträckning redan skett.

Kan man då inte se denna marknadsanpassning som en utveckling av professionen snarare än dess död? Nej, jag anser inte

sekvensneutraliteten i verksamheten är inte borta, den finns där eftersom låntagaren själv bestämmer sitt intresse. Däremot riskerar konsekvenserna att kontrolleras av utbudet.

Vad vi bör vara medvetna om i detta sammanhang är att det finns en stor skillnad härvidlag mellan professionens tillbakagång på de fysiska biblioteken och den kompetens som finns att använda sig av andra metoder för informationssökning än pappersboken, tidningen eller ljudboken – nämligen Internet. Här kan konsekvensneutraliteten, och därmed professionen, räddas. Och där finns framtiden.

Jonas Lundgren

Kulturpolitisk debattör. Driver Kulturpolitikbloggen (<http://kulturpolitikbloggen.blogspot.com>).

Gymnasiebibliotekarie vid kortkatalogen, New Ulm, Minnesota. Foto: David Rees.

Ett intåg på en privat marknad förändrar den roll eller snarare det behov som ska tillgodoses av bibliotekarien. Detta beror på att andra intressen än låntagarens intresse av att hitta adekvat information blandas in i verksamheten. Bibliotekariens oskuld är tagen, skulle man drastiskt kunna uttrycka

det. När det kommer till bibliotekarieyrket och andra yrken som går ut på att förmedla den information som finns i ett ämne till en låntagare så påverkas denna roll. Rollen kan naturligtvis förändras i termer av vilket utbud som finns att tillgå. Utbudet kan påverkas av finansiella intressen. Kon-

VAD BÖR BIBLIOTEKET OCH BIBLIOTEKARIERNA GÖRA?

Eftersom detta nummer har "Professionens död?" som tema blev jag nödgad att fundera över vad det innebär för mig att jobba som bibliotekarie. Jag är relativt ny i yrket, jag blev klar med utbildningen för cirka tre och ett halvt år sen och har jobbat ungefär lika länge. Jag har tillbringat min tid på två olika folkbibliotek samt två olika gymnasiebibliotek. Just nu arbetar jag som gymnasiebibliotekarie. Att det pratas om yrket bibliotekarie som en undergångshotad profession är ju naturligtvis inte särskilt upplyftande, särskilt inte för mig som har närmare fyrtio år kvar i yrkeslivet och inga planer på att ägna mig åt något annat. Det finns ju till och med de som menar att folkbiblioteken inte kommer att finnas kvar om tio år. Så vad göra?

I min magisteruppsats skrev jag om hur bibliotekets och bibliotekariens roll kan komma att förändras i och med framväxten av Bibliotek 2.0. I och med detta fenomen kommer både biblioteket och bibliotekarien att åtminstone delvis tvingas omvärdera sina funktioner. De blir tvingade att vända sig utåt mot samhällsmedborgarna i ännu högre grad än idag, och om bibliotekets personal tidigare har haft kontrollen över verksamheten och dess riktning, kommer nu istället bibliotekets användare få en möjlighet att i högre grad påverka bibliotekets innehåll.

Fast, om vi ska vara ärliga, så har ju bibliotekarier alltid varit utåtvända. De har befunnit sig där medborgarna varit. Det "nya" med Bibliotek 2.0 (som har sitt ursprung i Web 2.0 och dess deltagarkultur) är att

biblioteket utvecklar och utökar sin närvaro på nätet, där man kan ha en dialog med sina användare men kanske även locka nya grupper som annars inte sätter sin fot på några bibliotek. Det kompletterar närvaron i samhället. Syftet med Bibliotek 2.0 är just att bjuda in användarna till ett samtal om biblioteket, där de själva kan skapa innehåll och bli delaktiga i utvecklingen av biblioteket. Närmast symbiotiskt med detta har det på många håll lett till en mer eller mindre långtgående användarstyrning av biblioteken: kort sagt, det användarna tycker ska finnas på biblioteket, det och inget annat ska finnas där. Vilka användarna är och huruvida de man når i olika brukarundersökningar är representativa för folkflertalet, det är en annan fråga.

Om användarstyrning skulle bli en praktik över hela bibliotekssverige, skulle det innebära att bibliotekarien tappar sin roll som den som gör en bedömning av vad som ska finnas på biblioteket. Detta tror jag skulle vara negativt både för biblioteket som sådant, och för användaren. Det bästa systemet, som redan finns idag, är att bibliotekarierna evaluerar medierna som ges ut och sedan kan de användare som vill lämna inköpsförslag. Dessa ska naturligtvis, så långt det är möjligt, godkännas. Men bibliotekarierna måste då ha en bred kunskap om litteratur samt ständig översikt över vilka medier som ges ut. Orosmolnet som finns kring detta är att ingen bibliotekarieutbildning i Sverige idag har obligatoriska delkurser i litteraturkunskap eller litteraturförmedling. Det faktumet måste ändras.

Osäkerheten kring framtiden för bibliotekarieryrket och biblioteken har lett till lite av en identitetskris för många yrkesverksamma. Vad ska biblioteket ha för roll, och vad ska bibliotekariens uppgifter vara? Jag anser att Litteraturen måste få en stärkt roll. Bibliotekarierna måste även bli ännu bättre på omvärldsbevakning, för att kunna avgöra vad det fysiska och digitala biblioteket ska ägna sig åt. Biblioteket måste också ha en aktiv närvaro på nätet: Med hjälp av verktyg, som exempelvis Facebook och Twitter, kan man marknadsföra biblioteket och ha en god dialog med användarna. Biblioteket och bibliotekarierna måste fortsätta att vara synliga och aktiva både på nätet och ute i samhället, och synliggöra vad biblioteket är bra för. Då finns det goda förutsättningar för en fortsatt existens. Om vi använder gamla arbetsmetoder på smarta, radikalt nya sätt, men även genom att våga experimentera förutsättningslöst, kan det kanske rentav bli en pånyttfödelse för biblioteken och bibliotekarierna?

Per Bergström

Campusbiblioteket/Thomasgymnasiet i Strängnäs

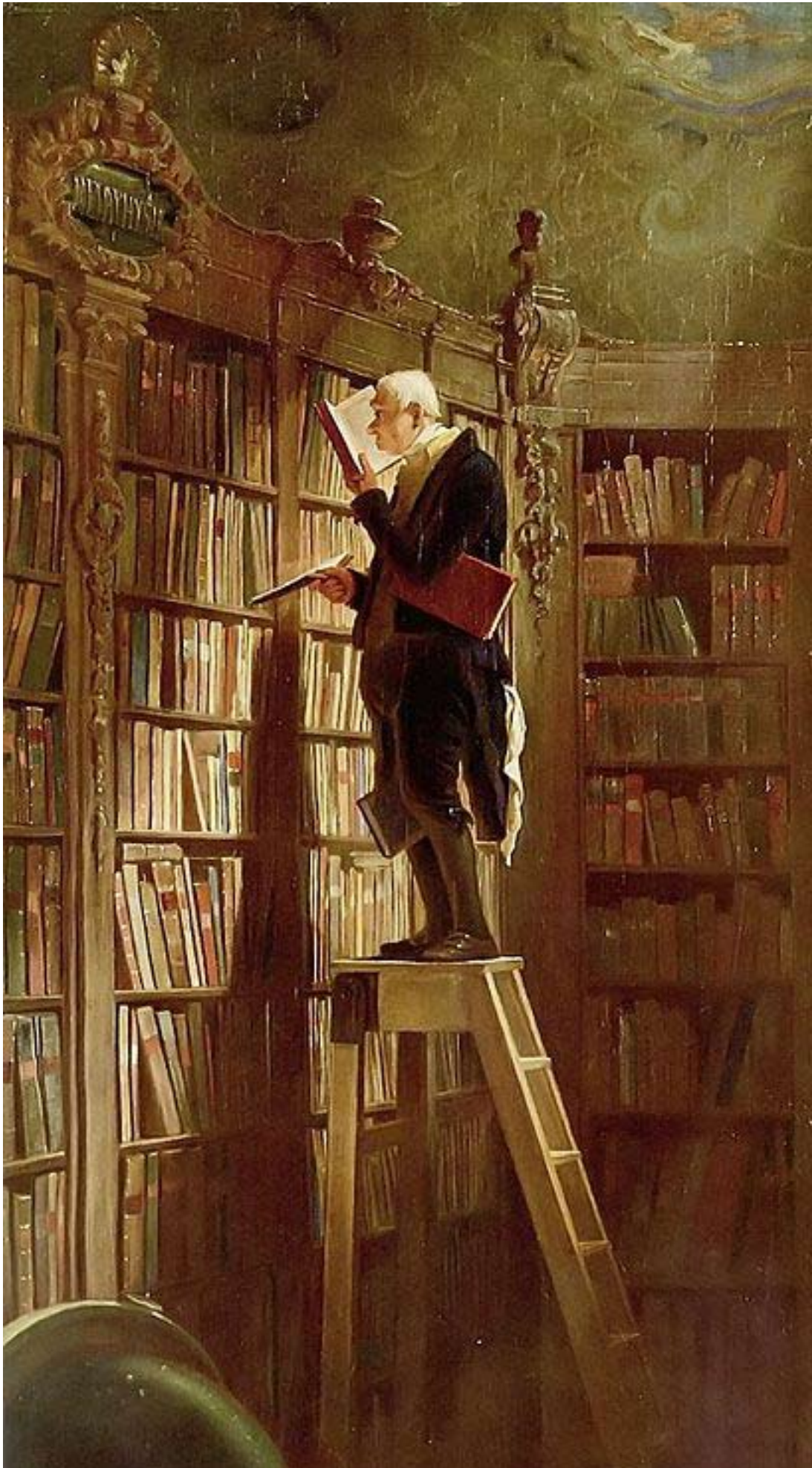
Foto: Anna Hallberg

VAD SÄGER ORDBOKEN?

- **BIBLIOTEK** Sammansatt av tre ord. Biblos skrift,
- grekiska teke rum, förvaringsplats och latinets -arium,
- plats för, som gått via fornengelskans -ary i överförd
- betydelse, den som är engagerad i. (Etymonline,
- uppslagsord bibliotek. www.etymonline.com/index.php?term=bibliotek&allowed_in_frame=0)

● **BIBLIOTEKARIE.** En som arbetar på ett bibliotek

● **PROFESSION.** En yrkesgrupp med vissa gemensamma drag. T ex. avgränsning mot andra yrkesgrupper, förfogande över särskild kunskap, arbetsuppgifter som innehåller unika eller varierande moment, självständighet i yrkesutövningen och en särskild yrkeskodex. (Wikipedia)

Målning av Charles Sitzweg, ca 1850. Wikipedia.

VAD ÄR EN PROFESSION?

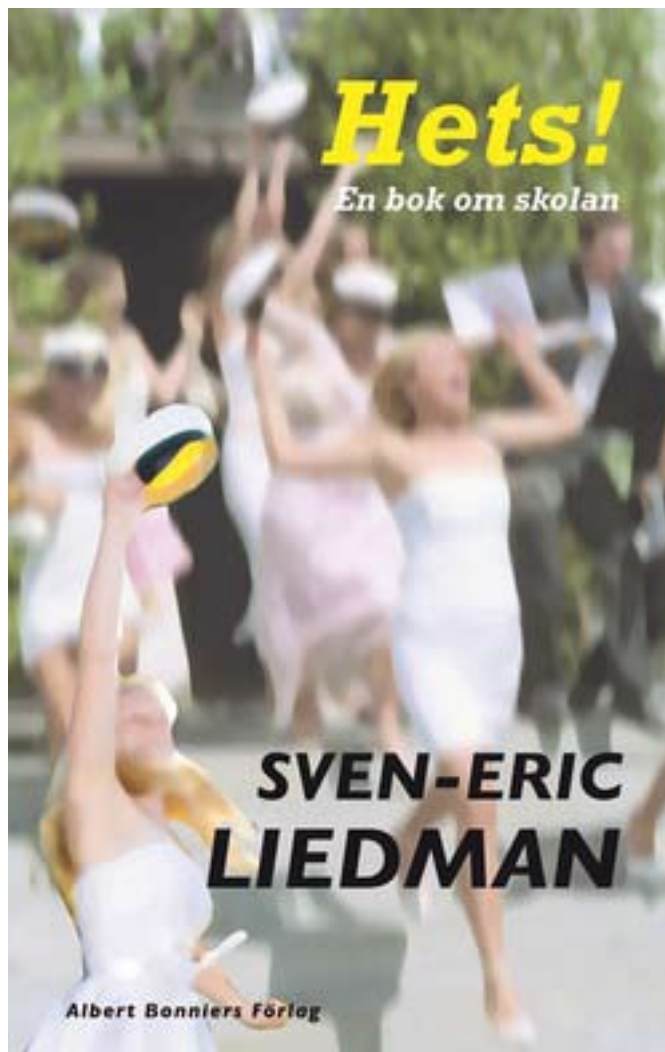
Tobias Willstedt har läst Sven-Eric Liedmans *Hets! En bok om skolan* och hämtar därifrån en del funderingar kring begreppet profession.

Att påstå att en profession är död är ett ganska dramatiskt och kontroversiellt påstående. Om vi utgår från just bibliotekarier tror jag inte att jag sträcker ut halsen alltför mycket om jag hävdar att yrkets status har varit omdiskuterat i modern historia, ibland också i *bis*. Men för att ens kunna lyfta frågan måste vi redogöra för begreppet profession i sig. Vad säger en av Sveriges tongivande akademiker om ämnet?

Den svenska idéhistorikern Sven-Eric Liedman utkom 2011 med boken *Hets! En bok om skolan*, i vilken han gör en genomgång av den svenska skolan. Liedman belyser olika historiska och ideologiska perspektiv som är relevanta för att kunna göra en rimlig bedömning av vår samtida skola och syn på lärande. Ett av dessa perspektiv är idén om en profession. Så här skriver Liedman:

”En självständig yrkeskategori kallas ofta en profession. Man brukar tala om professioners frihet, och den process varigenom friheten uppnås heter med ett långt och rätt oskönt ord professionalisering. Men den motsatta processen har också allt oftare kommit på tal under senare år: avprofessionaliseringen. Ordet är ännu fulare men pekar på en verklighet som är värd vår uppmärksamhet /.../ Medlemmarna av en profession måste ha en lång och kvalificerad utbildning som utmynnar i en officiellt sanktionerad examen eller legitimation /.../(en profession har ’an intellectual component’, detta för att skilja ut den från andra, mer hantverksmässiga yrken med lång utbildning.”

Liedman beskriver ytterligare några saker som kännetecknar ”de professionella”. Stor autonomi är en sak, vilket konkret betyder att den viktigaste bedömningen av det utförda arbetet inom professionen sker av kollegorna. Givetvis leder detta till en

relativ frihet för den professionella, men det hänger också på att de professionella har och förvaltar allmänhetens förtroende.

Ytterligare ett viktigt kännetecken för en profession är att den professionella har en klient – en elev, en patient eller någon annan som tar hens sakkunskap i anspråk.

Så olika yrken kan alltså både vara och inte vara en profession. Läkare, advokater och psykologer är väl ganska tydliga exempel på professioner, och Liedman ägnar givetvis stor uppmärksamhet åt lärarprofessionen i sin bok om skolan.

Liedman pratar även om semiprofessioner – yrkeskårer som inte riktigt lyckas hävda sig som professioner. Idéhistorik-

ern konstaterar att det inte egentligen behöver handla om utbildningsnivå eller den intellektuella nivån på det arbete som yrkeskåren befattar sig med. Snarare handlar det om självständighet gentemot uppdragsivaren och auktoritet gentemot klienterna. Här nämner han bibliotekarierna som ett exempel.

”Har till exempel bibliotekarien en semiprofession? Det finns en examen, det finns ett antal karriärvägar. Men hur är det med självständigheten gentemot myndigheter? Kan den som har annan studiebakgrund arbeta som bibliotekarie? Det är frågor som diskuteras livligt inom skrået.”

Jag förstår Liedmans invändningar kring huruvida bibliotekarien har en profession utifrån de definitioner han har angett. Arbetet vi utför har ”an intellectual component”, vi har klienter och en akademisk utbildning. Men den autonomi som till exempel en läkare besitter i sina bedömningar ser jag inte riktigt att bibliotekarier har. Högskolor

och fackförbund för en pågående kamp för att befästa bibliotekariens status som profession. Men hur ser den historiska tendensen ut?

Vi kan i backspegeln se att professionaliseringen av yrken är en del av moderniseringen av samhället i stort – uppkomsten av universitet och akademiska utbildningar. Det är i längre perspektiv inte längesedan som bibliotekarier fick sin egen akademiska utbildning. Idag är det enligt Liedman intressant att prata om en pågående avprofessionalisering. Inte för att varken den akademiska eller intellektuella nivån är lägre. Utan för att tidigare självständiga yrkeskårer nu granskas på ett annat sätt och är mindre självständiga. Även en läkares arbete dokumenteras, mäts och

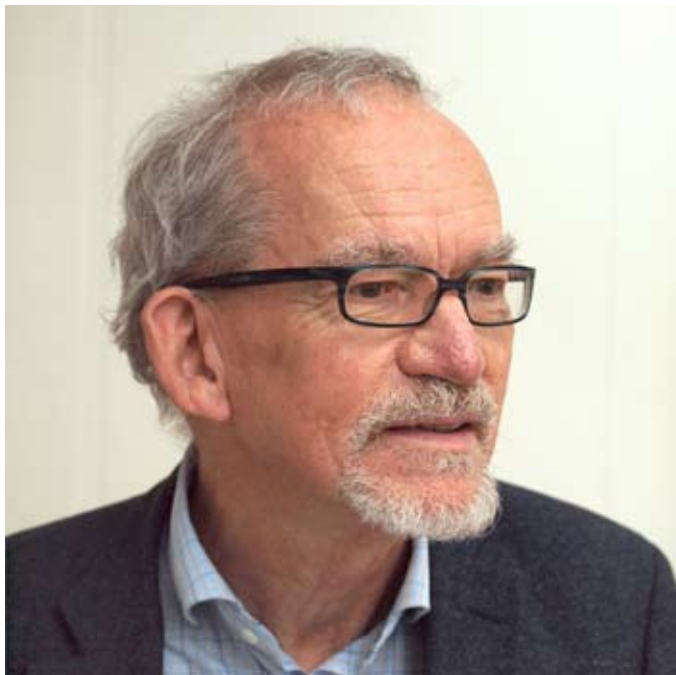

Foto: Ingvar Hjorth

granskas på ett sätt som det inte gjordes tidigare. Ofta har tidigare professionella med stor auktoritet nu ett antal kvantitativa mål att leva upp till — det som vi inom offentlig sektor brukar kalla new public management - där verksamheten anpassas efter något som liknar en marknadsmodell.

Om jag nu slutligen talar utifrån egen erfarenhet så kan jag bara bekräfta Liedmans bild av utvecklingen. Och jag tror jag delar den bilden med många andra. På gott och ont kräver den offentliga verksamhetens uppdragsgivare en annan transparens och andra mått för att värdera det som produceras i en verksamhet. Med Liedman i kavajfickan fortsätter jag att fundera över professioner, bibliotekarier och den offentliga sektorns framtid.

Tobias Willstedt

VARFÖR ÄR DET SÅ TYST PÅ BIBLIOTEKET?

bisbloggen februari 2012

Hörde miljöminister Ek slingra sig som värsta Åkervinda i ekot i morse angående vargjakten. Men vad hon sa kan kort sammanfattas som så, att om inte Sverige snabbt anpassar sig efter EU-reglerna i frågan, så är risken att EU kommer att ta över beslutsrätten över den svenska vargjakten. Det kan alltså gå med vargfrågan som med Grekland och Italien, demokratiskt valda företrädare eller fattade beslut slängs på historiens sopphög och överstatliga tvångsåtgärder införs. Tidigare talades det mycket om EUs demokratiska underskott, nu tycks man istället ha en allvarlig kris på grund av ett demokratiskt överskott, som snabbt måste avvecklas.

Dessvärre är detta inte bara ett problem på EU-nivå, utan det har blivit ett smygande gift som spritt sig i hela samhället. I den stolta formuleringen i vår grundlag om att "all makt utgår från folket" tycks ordet utgå fått en ny betydelse, mer som i "utgåendet datum." Istället har vi fått illusionen om valfrihet.

Ser fram emot den dag då valfrihet ändrar betydelse och står för friheten att slippa välja elbolag, tågentreprenör, vårdgivare, pensionsfonder, etc. Val som gör mig ansvarig för konsekvenser och problem som jag inte rimligen kunnat ta ställning till, men där jag får "skylla mig själv".

Denna förödande ideologi, det elfte budet som min son ironiskt kallade det på 90-talet, "tänk på dig själv och skit i andra", predikas nu från maktens blånande höjder i termer av frihet, lönsamhet, marknadsanpassning, konkurrens och effektivitet. För den offentliga sektorn är konsekvenserna förödande, säg Carema det räcker. Tidningarna, nu även de borgerliga fylls av rapporter och artiklar som visar på det ur välfärdssamhällets synpunkt ineffektiva, oekonomiska och omänskliga i denna utveckling, så förhoppningsvis har det snart dragits så många gånger i nödbromsen att tåget stannar och backar in på ett nytt spår.

Men för att för att detta ska ske måste tystnaden bland offentliganställda brytas, fler måste våga stå upp, organisera sig och ta striden mot de ökande klyftorna, den tilltagande orättvisan och den minskande demokratin på snart sagt alla områden som marknadstänkandet som overrideologi leder till.

Givetvis gäller detta även biblioteksvärlden. Alla dessa vackra ord om biblioteket som ett värn för yttrandefriheten, en arena för demokratin med uppdrag att motverka klyftor och garant för fri och jämlik tillgång till information, inte är de trovärdiga om de inte innefattar även biblioteket själv. Det har blivit så förlamande tyst på biblioteken. Att det inte är hälsan som tiger still har visat sig i undersökningar vid flera av våra

största bibliotek. Det finns i dag en enorm brist på civillkurage på alla nivåer. Det finns en stor rädsla som brer ut sig inom alla offentliga verksamheter, inom det privata har den väl alltid funnits, en rädsla för att säga ifrån, att protestera, att uppfattas som obekväm, förändringsobenägen, illojal och avvikande. Vad är man rädd för? Jag har frågat många men får bara diffusa svar och anar en uppgivenhet inför den radikala maktförskjutning som skett inom arbetslivet. Tidigare har problem på arbetsplatser ofta diskuterats i termer av dåligt ledarskap och bristande resurser, nu är budskapet att mår du inte bra, inte trivs, vill förändra eller på något sätt inte "klarar jobbet" så är det ditt eget fel, du är en förlorare och bör helst försvinna eller åtminstone straffas med dålig löneutveckling. Systemet med individuella löner är ett sataniskt instrument för att kunna härska genom att splittra. Det är förnedrande för såväl arbetsgivare som arbetstagare då det bygger på en människosyn som motverkar solidaritet och samarbete och uppmuntrar egoism och ögontjäneri.

Man vågar inte protestera när man anser något vara fel då filosofin nu är, att det gäller att gilla läget. Exempelvis har Stockholms kulturborgarråd sagt rent ut i pressen att personalen är förändringsobenägen och borde se sig om efter annat jobb om de inte anpassar sig. Vart det leder kan man läsa sig till i Barbara Ehrenreichs

skrämmande bok *Gilla läget. Hur allt gick åt helvete med positivt tänkande*. Läste just en liten anspråkslös bok om att organisera sig och göra motstånd, *Hopsnackat. Folkrörelse på arbetsplatsen* och inser hur långt bort från 70-talets protesterande och strejkande vi kommit. Göran Greider menar i sin bok *Det måste finnas en väg ut ur det här samhället* att en ny vänster måste ha sitt ursprung och organiseras utifrån arbetsplatserna. Det känns inte så hoppfullt idag när vi tycks vara åter på ruta ett. Men plötsligt händer det ...

*

April 2013

Några personer bröt tystnaden. På den ovan återgivna texten fick jag en handfull kloka kommentarer (finns att läsa på bloggen) om vad som förändrats i tiden, om fackens maktlöshet, om det förödande i att allt ska vägas och mätas. Självtappade jag orken och tråden, läste bland *Slutet på Yttrandefriheten (och demokratin?)* av Lennart Lundquist och *Rätten att slå larm. En handbok om yttrandefriheten på jobbet – råd för whistleblowers*, utgiven av TCO. Jag följde turerna kring tillkomsten av en whistleblowerfunktion i Göteborgs kommun. Syftet är egentligen att försöka hindra folk att gå till media. Också kring detta har det blivit tyst.

Insåg att den stora boven heter New Public Management. Så här skriver svenska Wikipedia om detta fenomen:

New Public Management (NPM) avser den samling av styrnings- och ledningsmetoder som gradvis introducerats inom offentlig sektor sedan 1980-talet. NPM är en bred term för flera olika managementidéer där många filosofier lånas från den privata sektorn. NPM kom både som ett krav på ökad effektivitet på offentlig sektor genom marknadsanpassning av verksamheterna.

Appliceringen av NPM ledde till att flera modifierade marknadslösningar applicerades inom offentlig sektor. Exempelvis decentralisering av beslutsanderätt, interndebiteringssystem, målstyrning, ansvarsutkrävande och

upphandling. Brukare och patienter inom systemen och medborgare i möte med offentliga institutioner beskrivs som kunder som konsumerar tjänster.

Foto: Anna Hallberg

Som ensam liten myra, hur ska jag angripa denna elefant? Visserligen är fem myror fler än fyra elefanter, men tysta skräckslagna myror kryper bara långt in i stacken och hukar när elefanten kliver i den.

Då blir det lätt att identifiera sig med huvudpersonen i Sophie Divrys *Kod 400*, som handlar om den frustrerade hunsade bibliotekarien, förvisad till källaren och fången i sig själv, Deweysystemet och biblioteksorganisationen, men med en stark tro på Biblioteket.

När jag hösten 2009 lämnade min chefstjänst efter nästan 30 år skrev jag en sista krönika i personaltidningen där bl.a följande passus ingick:

Chefsjobbet har genom åren blivit allt mer administration, allt mindre verksamhet, det gäller att ständigt mata olika

system med siffror och ord, ord som sedan kanske inte läses av någon, men som ska finnas. Känns som kartan ibland blir viktigare än terrängen. Alla dessa planer, policy och dokument och olika

IT-verktyg och kontrollsystem för att hantera dem, är det verkligen effektivt? Säger det egentligen något om verksamhetens kvalitet och omfattning? Det skapas en enorm överbyggnad för en i många fall krympande verksamhet.

Just detta gjorde att tidningens redaktör sa att hon måste fråga stadsdelschefen om hon fick publicera krönikan! Sedan dess har det bara blivit tystare.

Tänkte sluta här, men det känns alltför negativt. Har just läst Göran Therborns *Världen. En inledning*, där han gör en enormt koncentrerad analys av världens historia, nutid och framtid – och det är ingen uppmuntrande läsning. Som en liten ljusstrimma på allra sista raden säger han att enda hoppet för världen är rörelser som World Social Forum och andra ungdomsuppror. Sedan sjöng nog den gamla vänsteraktivisten som Mikael Wiehe:

En enda sak är säker
och det är livets gång;
att allting vänder åter
att allting börjar om
Och fastän våra röster
ska mattas och förstummas
ska nya röster sjunga
ska nya röster sjunga

Ingrid Atlestam

RAPPORT FRÅN ÅRSMÖTET 2013

"Det finns inga utgifter att skära ned" konstateras litet uppgivet under punkt 11 Fastställande av budget i BiS årsmötesprotokoll. BiS ekonomi är hårt ansträngd.

Fast det visar sig i samma protokoll att en utgift tas bort från budgeten: resekostnader för styrelse- och andra möten. I fortsättningen får deltagarna bekosta sina resor själva. Men inte helt på egen hand; den gamla principen om reseutjämning, att inom gruppen solidariskt dela på sina kostnader, har kommit tillbaka.

BiS är ändå inte i riktig kris. Ännu. Tidskriften är det, så länge utgifterna allt för mycket överskrider intäkterna. Men antalet medlemmar har ökat kraftigt och fler än på länge deltog i årsmötet. Och ännu fler dök upp till den i årsmötet insprängda BiS-salongen *Antirasism – vad kan biblioteken göra?* En kvalificerad samling bibliotekarier diskuterade det manifest som Johanna Dal-malm och Tobias Willstedt presenterade.

Verksamhetsberättelsen för 2012 bekräftar vitaliteten i föreningen: Tre välbesökta salonger, två i Skåne och en i Stockholm, och ett framgångsrikt solidaritetsarbete kring barns läsning i de västsahariska flyktinglägren. Och tidskriften. Fyra nummer under 2012 som speglar ett utvecklat engagemang kring aktuella frågor. Även om kritiska röster hade kanaliserats från föreningens Facebooksida till årsmötet och tidskriftsgruppen fick i uppdrag att titta över vad som behöver göras för att öka läsbarheten.

För med tidskriften är det så att upplagan stiger, om dock långsamt, men inte tack vare de svenska biblioteken, utan genom en ganska stark tillströmning av medlemmar. Årsmötet beslutade att alla ansträngningar

ska göras för att driva föreningen och tidskriften vidare under 2014! Utvecklingspotential finns. Facebooksida har i skrivande stund 433 digitala anhängare, hemsidan är fyllig och Twitterkontot lockar många.

När därför årsmötet såg sig nödsakat att justera upp avgifterna för tidskrift och medlemskap inför 2014, så är det en chans för många att visa sin solidaritet med föreningen, tidskriften och den svenska biblioteksdebatten!

Lennart Wettmark

Suppleant i styrelsen

Foto: Eleonor Pavlov

ANTIRASISM

Foto: Eleonor Pavlov

Följande dokument presenterades av Johanna Dalmalm och Tobias Willstedt inför BiS årsmöte 9 mars och på den salong som ägde rum i samband med årsmötet. Johanna och Tobias hade fått i uppdrag av BiS att plocka fram ett antal antirasistiska punkter som tjänar som komplettering till BiS Det rättvisa biblioteket. Den text som publiceras här är att betrakta som ett arbetsdokument och inte de slutgiltiga punkterna. Arbetet med dessa fortsätter under året.

SÄG INTE ATT RASISMEN FINNS NÅGON ANNANSTANS – BIBLIOTEKENS ANTIRASISTISKA ARBETE

Rasism, oavsett om den tar sitt uttryck i dolda strukturer eller vardagsrasism, existerar överallt i samhället och stannar inte vid bibliotekets tröskel. Ett bra exempel på detta är urvalsdebatterna som blossade upp under 2012.

Att förändra verksamheter till att bli mer intersektionella innebär att positioner och privilegier rubbas. "Normpersoner måste avsäga sig sina maktpositioner om diskriminering ska upphöra. Ju närmre normen en person är, desto mer ansvar och möjligheter har den att göra förändringar." (Dahlén 2012)

Biblioteken måste mycket tydligare ta ställning mot rasism. "Verksamheten i form av biblioteks- och informationstjänster för kulturellt och språkligt heterogena samhällen är central, inte något 'separat' eller 'extra'" (IFLA/UNESCO) BiS vill att de antirasistiska och intersektionella perspektiven ska genomsyra bibliotekens verksamhet på alla nivåer.

BIBLIOTEKSLAGEN

Folkbiblioteken har ett kompensatoriskt uppdrag och ska enligt åttonde paragrafen i bibliotekslagen (1996:1596):

"ägnas särskild uppmärksamhet åt

funktionshindrade samt invandrare och andra minoriteter bl.a. genom att erbjuda litteratur på andra språk än svenska och i former särskilt anpassade till dessa grupper behov."

I förslaget till ny bibliotekslag 2012 står det som följer i motsvarande paragraf:

"Folkbiblioteken ska ägna särskild uppmärksamhet åt de nationella minoriteterna och personer som har annat modersmål än svenska, bland annat genom att erbjuda litteratur på

1. de nationella minoritetsspråken,
2. andra språk än de nationella minoritetsspråken och svenska, och
3. lättläst svenska."

BiS svarade i sitt remissvar på lagförslaget följande:

BiS anser att paragrafen är alltför snäv. Här borde finnas en referens till UNESCO/IFLAS manifest för mångkulturell biblioteksverksamhet vilket skulle tydliggöra att det handlar om mycket mer än tillgång till litteratur på modersmålet. Det handlar om bibliotekets demokratiska uppdrag, om allas rätt till det egna språket och kulturen, om interkulturell förståelse, om integration, delaktighet och åsikts- och yttrandefrihet. D.v.s. allt detta som bibliotekslagen borde lyfta fram i en portalparagraf, allt detta som

klargör varför en demokrati förutsätter fungerande folkbibliotek för alla oberoende av språk och med ett mycket större uppdrag än att "erbjuda litteratur". För övrigt är samma kommentar som till 7 § beträffande begreppet "litteratur" relevant här.

BiS anser att 8 § måste lyfta fram att biblioteken utöver att erbjuda litteratur har en betydligt bredare uppgift än att erbjuda litteratur även vad gäller denna målgrupp. I lagparagrafen bör UNESCOs/IFLAS manifest fastslås som utgångspunkt för biblioteksservice för denna målgrupp för att stödja språket, underlätta orienteringen i samhället och stimulera utbildning.

IFLA/UNESCOS MÅNGKULTURELLA MANIFEST

I manifestet står att läsa: "Varje individ i vårt globala samhälle har rätt till ett fullständigt utbud av biblioteks- och informationstjänster. I arbetet för kulturell och språklig mångfald skall biblioteken:

- betjäna alla samhällsmedborgare utan diskriminering på grund av kulturellt och språkligt ursprung
- tillhandahålla information på tillämpliga språk och i ändamålsenliga skriftformer

DET ANTIRASISTISKA BIBLIOTEKET:

- Sätter arbetet mot diskriminering och för inkludering i centrum
- Prioriterar normkritik i teori och praktik
- Motverkar aktivt rasistiska strukturer och uttryck

FÖR DETTA KRÄVS

- Skarpare lagstiftning så att kommunerna tvingas ta sitt ansvar för en jämlik tillgång till biblioteksservice.
- Nationell bibliotekspolitik för jämlik tillgång till biblioteksservice. En struktur som tillåter att resurser och kompetenser finns tillgängliga i alla kommuners alla delar.
- Kompetensutveckling för all bibliotekspersonal
- Självkritisk analys – biblioteket är inte och kan inte vara objektivt eller befriat från ideologi. Vad står det för idag, vad bör det stå för?
- Omvärldsanalys, vilket samhälle är det enskilda biblioteket del av och vilken roll ska det spela i detta?

- Beaktande på alla nivåer av dokument som UNESCOs/IFLAS folkbiblioteksmanifest och mångkulturella manifest. Att manifesten sprids till fler, t.ex. av Svensk biblioteks förening
- Att de biblioteks- och informationsvetenskapliga utbildningarna bidrar konkret genom bl.a. möjligheter för personer med biblioteksutbildning från andra länder att validera den i Sverige

DET LOKALA BIBLIOTEKET

Tar ansvar för att nå och erbjuda jämlik service till alla i sitt lokalsamhälle och inte gömmer sig bakom formuleringar om "efterfrågestyrt" och "användarinflytande", eftersom det då är de som skriker högst som får mest.

Skaffar sig kännedom om, följer och använder sig i olika sammanhang av den egna kommunens skrivningar i budget, mål etc om rasism och integration.

Jobbar aktivt med: den egna bibliotekslokalen. Är det utländska längst bort i ett hörn? Hylluppställning, klassifikation och informationsmaterial – vad signalerar det? Programutbud?

Jobbar med frågorna i den egna personalgruppen: Vet t.ex. alla i personalen hur man gör lånekort till papperslösa? Hur utvecklar vi vårt bemötande? Vilka erfarenheter och kunskaper räknas – och varför – vid rekrytering, vid fikabordet? Har vi ett utförandeunderskott, d.v.s. riktlinjer finns men de implementeras inte? Finns medieplaner/principer med förhållningssätt till diskriminerande/ rasistisk/ sexistisk/normativ litteratur?

KÄLLOR

- Bibliotekslag (1996:1596) www.notisum.se/rnp/sls/lag/19961596.htm (20130302)
- Bibliotek i Samhälle (200) Det rättvisa biblioteket.
- Dahlén, Sandra (2012). Krokben och utsträckta händer. Intersektionella perspektiv på makt – en hjälp för dig att vässa ditt jämställdhetsarbete. ISBN: 9789163712593.
- Förslag till ny bibliotekslag Ds 2012:13 www.regeringen.se/sb/d/15598/a/193002 (20130302)
- IFLA (2009). IFLA:s mångkulturella manifest. www.ifla.org/files/assets/library-services-to-multicultural-populations/publications/multicultural_library_manifesto-sv.pdf (20130302)

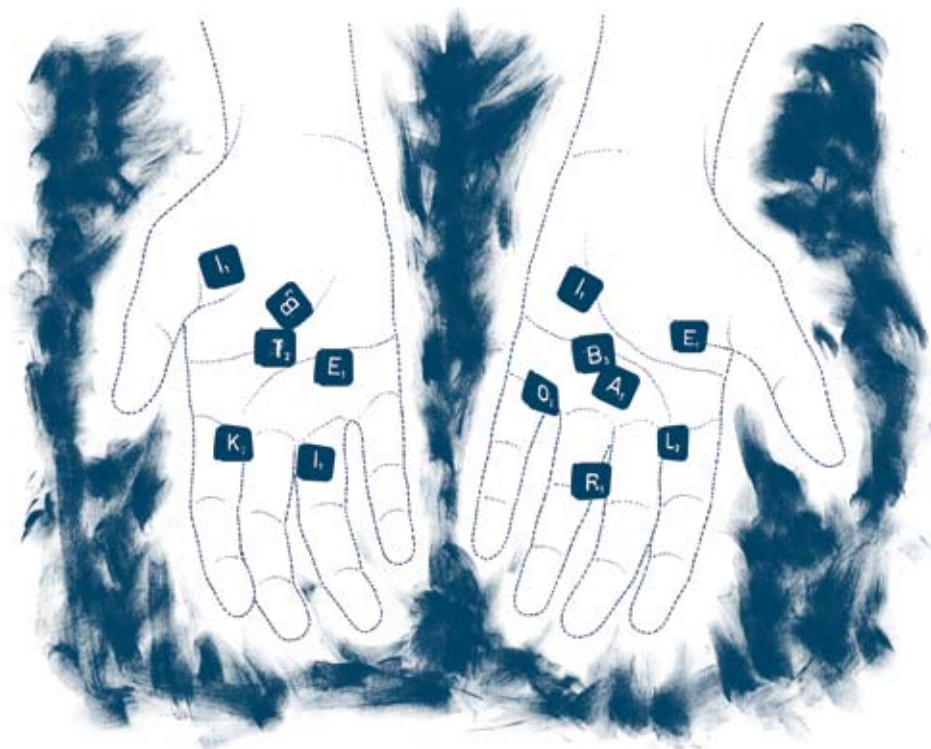

Illustration: Christoffer Frostgård

DET GÖRS MYCKET MEN DET BEHÖVER GÖRAS MER.

ANFÖRANDE PÅ FEMKAMP I TUMBA

BAKGRUND

Bibliotek Botkyrka har länge varit involverat i det lokala jämställdhets-arbetet. Detta har tagit sig många olika uttryck, exempelvis genom delaktighet i en rad offentliga arrangemang, såsom Feministiskt forum i Hallunda folkets hus i oktober 2010 och Botkyrka internationella bokmässan i maj 2011. Arbetet har varit kontinuerligt och det finns en långsiktig ambition, som stöds av tämligen ambitiösa mål från kommunledningen. I Botkyrka finns ett kommunalt nätverk rörande jämställdhet, i vilket biblioteken finns representerade.

I samband med internationella kvinnodagen i mars 2013 hölls arrangemanget Femkamp för andra året i rad på Tumba bibliotek och i Botkyrka konsthall. Ambitionen med arrangemanget var att "skapa dialog om jämställdhet både inom och utanför kommunens gränser."

Under dagen var jag tillsammans med tre andra kulturarbetare inbjuden att delta i ett panelsamtal, "Kultur – verktyg för förändring i jämställdhetsarbetet". Vi höll varsitt inledande anförande, och det är mitt anförande som publiceras här i oredigerat skick. I samtalet talade jag som representant för Bibliotek Botkyrka, men försökte ändå ha ett personligt tilltal och ge utrymme åt min egen personliga tolkning av vårt uppdrag.

ANFÖRANDE

När vi säger kultur, kan vi mena så mycket. Vi kan syfta på de sköna konsterna och det vi läser om i tidningar som DN Kultur. Men vi kan lika gärna mena det som sker i en föreningslokal i Norsborg eller Fittja. Det får sällan någon uppmärksamhet men kan likväl vara avgörande för enskilda människors känsla av sammanhang och mening.

För oss som arbetar i kultursektorn tror jag att det är viktigt att fråga sig vilka vi riktar vår blick mot i vår vardag och vad vi själva vill vara del av. Hur vi diskuterar kultur säger mycket om vilka vi är intresserade att arbeta med. Som kulturförmedlare är det alltid viktigt att fråga sig: för vem arbetar jag? Jag arbetar på folkbibliotek, och i det uppdraget ligger i att ha ett lokalt

berättelser blir tillgängliga. Där alternativa sätt att förstå världen och sig själv kan växa fram. Detta utgör lite av bibliotekens själva själ. På så sätt relaterar folkbibliotekens uppdrag starkt till de mänskliga rättigheterna.

Idag ökar kunskapsklyftorna och språkklyftorna i samhället. Läskunnigheten försämras bland barn och ungdomar, och det finns en praktiskt taget osynlig grupp i det svenska samhället: det växande antal vuxna som varken kan läsa och skriva. Även om det finns väldigt många högutbildade som kommer till Sverige från andra länder, ökar gruppen som inte fått tillräcklig skolgång. En del har aldrig gått i skolan. Krig, fattigdom och föräldrade värderingar har stått i vägen. Och väldigt många gånger är kvinnors erfarenheter kanske de allra svåraste.

Såna här frågor förpliktar för kultursektorn, inte minst för biblioteken. Den nya tekniken och klyftan mellan dem som har tillgång och förståelse och de som inte har ställer nya krav på hur folkbiblioteken ska jobba. Vi måste kunna tillgodose behoven hos låntagaren som vill ladda ner en e-bok med den senaste tekniken, såväl som den vuxne som inte har digital kompetens eller ens någon förmåga att tillgodgöra sig texter. Vi måste hela tiden fråga oss: för vem ska vi arbeta? Vilken kultur ska vi

arbeta med, och varför?

Det görs mycket bra inom bibliotekssektorn. Barn är och ska alltid vara en prioriterad målgrupp. För vuxna hålls språkcaféer, bokcirklar på lätt svenska, och i Hallonbergen har de precis HBT-certifierat sitt bibliotek. Det sker mycket arbete för att alla ska känna sig välkomna på bibblan, och många bibliotekarier jobbar för ett mer inkluderande och rättvist kulturliv.

perspektiv. Vi måste skapa en så relevant och inkluderande kulturverksamhet som möjligt här i Botkyrka.

En utgångspunkt för folkbiblioteken är att alla människor har samma rätt att få ta del av berättelser, information och att utveckla sin kunskap. På så sätt kretsar bibliotek kring utveckling av språk, både som kommunikation och som estetisk upplevelse. Ett bibliotek är en scen där språk och

Inom Bibliotek Botkyrka har vi arbetat för jämställdhet på flera sätt. Vi gör urval av böcker och andra medier med hänsyn till de mänskliga rättigheterna. Utöver detta har vi också arbetat för jämställdhet genom vår programverksamhet. Vi har bland annat byggt upp ett samarbete med en förening som heter Botkyrka kvinnoresurscenter i Norsborg. De bedriver en rad verksamheter för kvinnor som står långt från arbetsmarknaden. Tillsammans har vi haft två väldigt välbesökta panelsamtal. Det ena rörde just jämställdhet. Det var ett samtal mellan Gudrun Schyman och René Leon Rosales från Mångkulturellt centrum. Frågan rörde hur jämställda vi egentligen är i Sverige. I oktober hade vi ett seminarium om analfabetism i Sverige.

Det görs mycket, men det behöver göras mer. Jag tror att det behövs en mer radikal hållning inom hela kultursektorn. Idag finns en oroväckande tendens till centralisering. Se till exempel på bibliotekssektorn, där små filialer läggs ner ute i landet, och de satsningar som görs ligger centralt. Detta skapar ett avstånd, inte minst för många barn. Avståndet mellan centrum och periferi växer. Låt mig ta ett exempel: Fittja bibliotek är otroligt välbesökt, särskilt av barn och föräldrar med småbarn. I Fittja är biblioteket en viktig mötesplats och fristad, där vidare livsmöjligheter öppnas. Men det är samtidigt ett litet bibliotek. Hade Fittja bibliotek försvunnit hade många av dessa personer blivit helt utan bibliotek. De avstånd som inte tycks stora för många av oss, upplevs som orealistiskt stora för många barn och deras familjer. Att stänga små bibliotek kan vara värre än vi först tror. Det täpper till luckor av ljus som många behöver för att känna hopp om något annat, rikare och mer fyllt av möjligheter. Kultursektorns verkliga relevans står och faller, som jag ser det, med dess förmåga att vara en värdefull del av människors vardag. Vi måste bli ännu mer relevanta i män-

niskors vardag. För bibliotekens del börjar arbetet med läskunnigheten. En viktig demokratiutmaning för svenska folkbiblioteken framåt är att kämpa för detta. När det gäller barnen, men också när det gäller vuxna.

Clara Zetkin och Rosa Luxemburg 1910. Wikipedia.

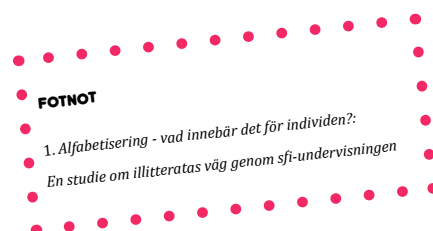
Jag vill avsluta med en berättelse om Najet. Den är hämtad från en forskningsstudie av Kristina Davidsson om alfabetisering. Najet hade aldrig möjlighet att gå i skolan när hon var barn. Men hon lärde sig läsa och skriva i vuxen ålder. Detta förändrade hennes liv i grunden. I forskningsstudien står:

”Najet berättar att hon är mer öppen för ny information nu, sedan alfabetiseringen. Hon tänker djupare kring olika problem och aktuella ämnen och funderar mer än tidigare på orsaker och anledningar därtill. Najet känner sig heller inte längre som en nedtryckt kvinna, och accepterar inte heller några orättvisor längre. Detta är något som även har bekräftats av hennes make som har påpekat för henne att: ‘Du

har ändrat dig mycket’. Hon känner sig också delaktig i samhället genom att hon kan ta del av nyheter och övrig information på ett sätt hon inte har möjlighet till tidigare. På frågan hur hon använder sina läs- och skrivkunskaper svarar Najet: ‘I alla situationer’”[1]

Det finns miljontals berättelser där ute. Det svindlar när vi tänker på hur många berättelser vi skulle kunna ta del av. En av kultursektorns verkliga utmaningar och potentialer är att göra människors berättelser, erfarenheter och kunskaper tillgängliga för varandra. Och i grunden handlar det förstås aldrig om snabba cash, det handlar om rättvisa och om lusten att leva. Tack för mig.

Peter Björkman

IFLA OCH DE ELENDIGA E-BÖCKERNA

E-Books in Libraries: A Global Question of Survival? An IFLA MLAS Seminar on the Challenges in Front of Us in partnership with CILIP (London, February 21, 2013)

Hur ska biblioteken förhålla sig till e-böckerna? Frågan diskuterades i London under ett möte arrangerat av bibliotekariernas världsorganisation IFLA och brittiska biblioteksförbundet CILIP.

Inledare från Storbritannien, USA, Chile, Japan, Sydafrika, Australien och Sverige presenterade det aktuella förhandlingsläget i världen beträffande villkoren för distribution av e-böcker genom biblioteken. IFLA:s egna tjänstemän från kontoret i Haag svarade med att lägga ut sina tankar om IFLA:s principer för utlåning av e-böcker (*Library eLending*).

Enligt undertecknad gör IFLA visserligen ett stort misstag genom att acceptera *Library eLending* och sålunda bidra till spridningen och förverkligandet av detta eländiga koncept.

Innan jag går till att granska IFLA:s principförslag vill jag ändå prisera arrangörerna för att de lät konferensen stå öppen och fri från deltagaravgifter för andra än de nationella biblioteksförbundens högsta ledningar. Vanliga bibliotekarier och t.ex. undertecknad hade alltså möjlighet att delta och uttala sig. Tål exempelvis juristernas eller läkarnas internationella organisationer motsvarande öppenhet?

Med fenomenet e-böcker förhåller det sig dessutom så, att det som idag yrvaket sägs antagligen också behöver sägas och motsägas för att man ska komma vidare i diskussionen. Förhoppningsvis är IFLA:s principer om bibliotekslån av e-böcker bara ett första steg på vägen.

E-böckerna innebär överhuvudtaget en stor utmaning, inte bara för biblioteket och bibliotekarierna utan även för staten och samhället. De rubbar till exempel skolsystemet och påverkar lärarnas och elevernas vardag på alla utbildningsstadier.

För en civilisation som vår, som i så hög grad bygger på bokens kulturella arketyp, innebär e-boken en genomgripande förändrings- och anpassningsprocess, som vi tillsvidare bara har sett början på.

Som Gutenberg's trycksak är boken prototypen för den masskopierade vara, som Karl Marx tog till utgångspunkt för sin analys av det kapitalistiska produktionssättet. (Jfr. *Kapitalet*, Bok 1, Kap. 1) Men i

och med att den elektroniska boken dyker upp och sprids vid sidan av sin tryckta föregångare påbörjas en upplösning av själva varuformen. Vad vi för närvarande bevittnar är med andra ord en serie förtvylade försök att fortsätta den kapitalistiska bokproduktionen trots att bokens historiskt sett relativt korta tid som marknadsvara uppenbarligen har kommit till vägs ände i och med e-boken.

Boken som sådan – som en kulturell arketyp – är förstås mycket äldre än boken som

marknadsvara och det vore också ett stort misstag ifall man trodde att författandet och läsningen av böcker, boksamlingarna, bibliotekarieyrket o.s.v. saknar framtid.

Ty e-boken är när allt kommer omkring också en bok, trots att den bara kan "lånas" eller "returneras" i metaforisk bemärkelse (ungefär så som man "lånar sitt öra" åt den som har något att säga) och fastän den kanske inte lämpar sig lika bra som födelsedagspresent eller julklapp som en tryckt bok. En god e-bok kan emellertid

fortsättningsvis vara en trevlig present och en fin gåva till ett helt samfund, en nation eller ett människosläkte. Ingenting hindrar heller en författare att dedicera sin e-bok till sin närmaste krets eller en enskild person.

Låt oss se närmare på de föreslagna fem "principerna för e-utlåning", som IFLA:s Stuart Hamilton presenterade för semi-

2. Alla licensierings- eller köpoptioner måste respektera gällande begränsningar av och undantag från copyright. Biblioteken bör ha rätt att kopiera delar av ett verk, att överföra verket från ett format till ett annat i syfte att bevara det, att erbjuda fjärrlån mellan olika bibliotek, att formatera verket för läsning av synskadade m.m. Biblioteken bör också ha rätt att kringgå tekniska kopieringsskydd i syften, som inte innebär intrång i copyright.

3. Bibliotekens e-böcker ska kunna användas på alla allmänt förefintliga digitala läsapparater.

4. Biblioteken bör ha kontroll över vad som sker med den personliga information som användaren lämnar efter sig t.ex. genom sitt val av digital lektyr.

5. Ifall bokförläggare och/eller författare nekar biblioteken tillgång till e-böcker bör tillgången på rimliga villkor säkerställas genom nationell lagstiftning.

Inte oväntat väckte dessa principförslag livliga (om än tidsmässigt mycket begränsade) diskussioner. Jag tror faktiskt att IFLA kom ett steg vidare i sitt tänkande om e-böckerna – trots sitt eLending-koncept!

Phil Bradley, ordförande för brittiska biblioteksförbundet CILIP, poängterade med rätta, att biblioteken är mäktigare än de själva begriper och att det egentligen är den traditionella bokbranschen som befinner sig i en svår situation.

Viktigare än förhållandet till bokförlagen är förhållandet

till IT-jättarna Microsoft, Apple, Google, Amazon m.fl., som innehar eller försöker få monopol på operativsystem och mjukvaror. Det är de som för närvarande har kontrollen över tillgången till e-böcker, formaten, "interoperabiliteten" (jfr. princip 3 ovan) och användarinformationen (princip 4). I förhållande till IT-jättarna befinner sig biblioteken tills vidare i underläge. Men detta problem kunde lösas ifall biblioteken gick in för att bygga sin egen informationsteknik med tillbudsstående fria och öppna operativsystem och dito mjukvaror.

IFLA kunde göra en hel del gott enbart genom att dra upp riktlinjer och utfärda rekommendationer – förutsatt att man tog avstånd från eLending via biblioteken och slutna, kommersiella datasystem. Ännu en förutsättning vore, att man frigjorde sig från sin metodologiska nationalism. Lika litet som den gutenbergska trycksakens uppkomst var en nationell angelägenhet på 1400-talet är e-böckerna det idag. Det gäller först och främst att utarbeta en internationell strategi för biblioteken i e-böckernas tidsålder. Regionala strategier för de olika världsdelarna och nationella strategier behövs naturligtvis också. Men en e-bok är en e-bok överallt i världen även om e-litteraturen i t.ex. Japan för närvarande domineras starkt av e-manga, vilket Yasuo Inoue framhöll i sitt inlägg.

Målet bör vara att begränsa IT-jättarnas ekonomiskt-korporativa makt och skapa större utrymme för bibliotekens universellt-civilisatoriska uppdrag.

Mikael Böök

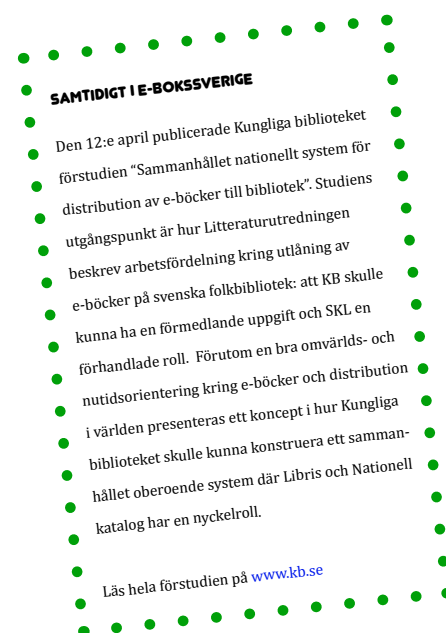
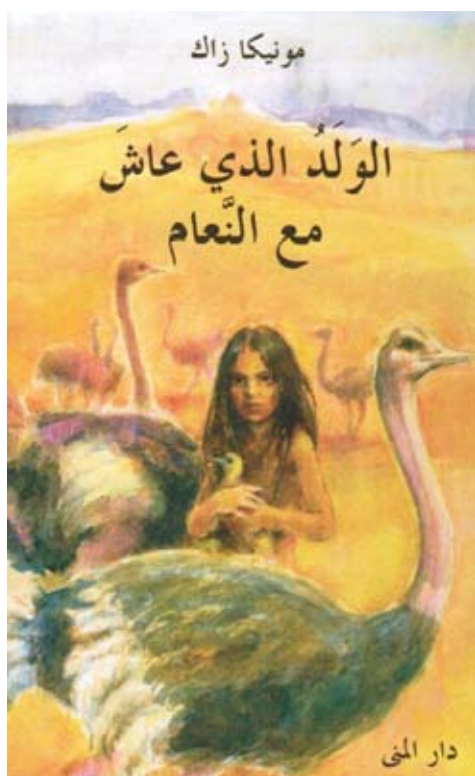

Illustration: Christoffer Frostgård

nariedeltagarna. I min något förkortade och fria översättning från engelskan lyder dessa som följer:

1. Biblioteken bör ha möjlighet att skaffa licens till eller köpa alla kommersiella e-böcker. I licens- och köpvillkoren kan bestämmas t.ex. hur många användare som samtidigt får använda verket, användningsperioden, rätten till pliktexemplar, det totala antalet lån av en e-bok som tillåts innan licensen eller köpet måste förnyas m.m.

STRUTSBOKSPROJEKTET AVSLUTAS

Dar Al Munas upplaga av *Pojkens som levde med strutsar* på arabiska

På årsmötet den 9 mars beslutade BiS att avsluta "strutsboksprojektet" vid halvårsskiftet i sommar. Vi planerade från början att enbart arbeta med projektet under 2010 och 2011, men eftersom vi fick möjlighet att köpa in ytterligare 1000 böcker genom Mona Hennings förlag Dar Al Muna och insamlingen gick bra, så förlängde vi det ett år. Nu måste vi ändå avsluta det, dels för att vi har uppnått det vi föresatte oss, dels för att BiS är i ett trångt ekonomiskt läge och måste lägga alla krafter på tidskriften och programverksamheten för att bis och föreningen ska överleva.

I detta nummer av bis summerar vi projektet på olika sätt. Monica Zak redovisar i punktform några konkreta resultat av projektet och jag som projektansvarig föreningens insamlingsarbete. Den spanske författaren och BiS kontaktperson Gonzalo Moure rapporterar från sin senaste resa till lägren. Vi konstaterar med glädje att det fortfarande finns

många människor som bedriver praktiskt solidaritetsarbete och har bett de biståndsgrupper, som har bidragit till insamlingen med lite större bidrag, att berätta lite om sin verksamhet.

Detta projekt har byggt på att många grupper, föreningar och enskilda har gett ekonomiska bidrag och vi tackar härmed alla er som möjliggjort att så många barn i de västahariska flyktinglägren har fått möjlighet att på sitt eget språk läsa flera böcker på arabiska inklusive den enda bok som utspelar sig i deras egen miljö och berättar en historia som de känner igen och kan identifiera sig med!

Lena Lundgren

BÖCKER TILL DE VÄSTSAHARISKA FLYKTINGBARNEN - BIS PROJEKT AVSLUTAS

BiS har bedrivit flera solidaritetsprojekt. Det största och längsta bedrevs i Sydafrika under åren 1997-2002, men föreningen har också bland annat bidragit till Tamerinstitutets verksamhet i Palestina. När Monica Zak frågade om vi ville hjälpa till med att sprida den arabiska översättningen av hennes bok *Pojken som levde med strutsar* i de västahariska flyktinglägren, lät det som en meningsfull och konkret uppgift för föreningen. Utifrån våra erfarenheter från LPYL-projektet i Sydafrika beslutade vi att också bekosta en metodhandbok avsedd för pedagoger och föräldrar och att anställa en bibliotekarie som skulle kunna arbeta med barnen, pedagogerna och föräldrarna, med läsande, skrivande och berättande.

Vi gjorde en broschyr och började samla in pengar. Helge Ax:son Johnsons stiftelse bekostade metodhandboken som kunde tryckas i 1000 ex. Tolv personer nappade generöst och utan tvekan på vår fråga om bidrag till bibliotekarielönen och de garanterade den under ett år. Vi har samarbetat med den spanska bokbussen Bubisher och det visade sig vara bättre att anställa en bibliotekarie på halvtid. På det sättet räckte pengarna i två år. Det har inte varit helt enkelt att få tag i rätt person men på det hela taget har även den delen fungerat.

Insamlingen till tryckningen av böckerna gick ganska trögt i början men tack vare ett par större bidrag från Sven Nordqvist och Svensk biblioteks-förening tog insamlingen fart och från 2011 har insamlingen

rullat på. Stora bidrag har också kommit från Sollefteåbygdens Biståndsgrupp, Torsby FN-förening, Emmaus Gävleborgs Biståndsgrupp och Bokförlaget Opal. Skeppsholmens fredskör anordnade den 14 april en konsert till förmån för insamlingen. Flera personer har låtit sig firas på jämna födelsedagar med bidrag till insamlingen, vilket har gett avsevärda bidrag! Många har satt in små och stora bidrag på BiS postgirokonto och insamlingsbössan har skramlat på mässor, konferenser och möten av olika slag. Sist men inte minst har vi fått hjälp av Emmaus/Praktisk solidaritet med transporter av de metodböcker och strutsböcker, som tryckts i Sverige. Monica Zak har varit outtröttlig i sina ansträngningar att utnyttja sitt kontaktnät, lösa praktiska problem, informera om insamlin-

Foto: Monica Zak

gen vid olika arrangemang och bidra med rapporter och bilder.

Har då allt gått som vi planerade? Nej, så enkelt har det naturligtvis inte varit. Som nämnts var det inledningsvis inte så lätt att hitta den rätta bibliotekarien. Transporten av den första upplagan av strutsboken var en rysare, som dock Monica lyckades lösa. De limbundna böcker som trycktes i Algeriet tål inte det torra klimatet i öknen utan har en tendens att falla isär medan den inbundna upplagan som köptes från Mona Henning håller mycket bättre. I Sydafrikaprojektet hade vi som princip att uppmuntra lokala inköp framför att köpa in material från andra länder. Men nu har vi varit tvungna att inse att de böcker som har köpts i Sverige är av bättre fysisk kvalitet.

Säkerhetsläget har tyvärr också försämrats, vilket bland annat fick till följd att Monica inte kunde göra den planerade resan i höstas för att följa upp distributionen och arbetet med böckerna. Men på det hela taget har projektet varit framgångsrikt och av Monicas punkter härintill kan vi se att det även har fått positiva sidoeffekter som vi inte hade räknat med!

Det finns fortfarande lite pengar på BiS Västsaharakonto och bidrag fortsätter att komma in. De medel som finns på kontot vid halvårsskiftet 2013 kommer att användas till inköp av andra böcker, främst bilderböcker, på arabiska ur Dar Al Munas utgivning och skickas ner med Emmaus till skolorna i flyktinglägren.

Än en gång: Ett stort och varmt tack till alla er som bidragit till vårt projekt för att ni har möjliggjort för de västsahariska flyktingbarnen att få läsupplevelser av roliga böcker och dessutom träna sin läsförmåga! Vi hoppas att ni kommer att fortsätta att följa utvecklingen i Västsahara och på olika sätt stödja västsahariernas kamp för att få rätt till sitt eget land och makt över sin egen tillvaro.

Lena Lundgren

FYRA FRÅGOR TILL TRE SOLIDARITETSGRUPPER

BiS har tagit emot större bidrag till insamlingen från några biståndsgrupper runt om i landet och vi är mycket glada över deras engagemang! För att få veta lite mera om deras verksamhet bad vi dem att kort presentera sig och ställde fyra frågor till dem:

1. Vad är det som driver er i ert solidaritetsarbete?
2. Hur väljer ni ut projekt/mottagare?
3. Hur arbetar ni konkret för att samla in pengar och annat?
4. Har ni något aktuellt projekt som våra läsare kan bidra till?

SOLLEFTEÅBYGDENS BISTÅNDSGRUPP

Gruppen har ett tjugotal medlemmar och startades i Näsåker för ungefär 20 år sedan. Det började med en grupp människor som samlade in kläder och prylar i Sollefteå stad samt centralorterna Junsele, Ramsele och Näsåker. Efter sortering hölls det årliga utförsäljningar för att täcka kostnaderna och överskottet av kläder och pengar skickades till biståndsverksamhet i Afrika. Vi samarbetar med Emmausrörelsen. 1999 skaffade gruppen en butiklokal (Bidraget) på Storgatan 23 i Näsåker. Omsättningen har varit omkring 75 000 kr per år. Alla har arbetat ideellt och försäljningen har täckt kostnaderna och varken statliga eller kommunala ekonomiska bidrag har hittills tilldelats föreningen. Kontaktperson: Ulf Beitholtz, haxmo@hotmail.com.

1. Social gemenskap, återvinning och solidaritet.
2. Vi samarbetar med Emmausgruppernas Västsaharaarbete.
3. Vi samlar in, sorterar och säljer en del i vår egen butik.
4. Vi skulle gärna fortsätta stödja bok- och biblioteksprojekt i Polisarios flyktingläger.

Sollefteåbygds Biståndsgrupp

TORSBY FN-FÖRENING

Föreningen är en del av den svenska FN-rörelsen och knuten till Svenska FN-förbundet. Gruppen har ca 35 medlemmar. Kontaktperson: Gertrud Rydén, ryden.gertrud@gmail.com.

1. Vi som är aktiva i föreningen har ett gemensamt intresse för internationella frågor och en önskan att förena konkreta arbetsinsatser, som kan göra skillnad för några utsatta i världen, med studier som kan lära oss och andra mera om sådana frågor.
2. Ungefär vart tredje år utser vi ett arbetsområde som vi fokuserar extra på. Vi sätter gärna kvinnor och barn i centrum. För tre år sedan var det Västsaharafrågan vi valde att lära oss mera om. Och det kändes oerhört givande att kunna bidra till den insamling som BiS redan hade startat. Vi hade också under den tiden besök av Monica Zak, och ett par klasser på vår högstadieskola fick träffa henne.
3. Informationsmöten, bössinsamling.
4. Efter att nu ha ägnat oss åt Västsahara under en treårsperiod så står vi i begrepp att informera om och samla in pengar till minröjning. Läs mer på www.fn.se/vara-kampanjer/roj-en-mina.

EMMAUS GÄVLEBORGS BISTÅNDSGRUPP

Ett tiotal personer är aktivt engagerade i gruppen, som är en ideell förening, och vi samarbetar bl.a. med Gävle Afrikagrupp. Vi finansierar vår verksamhet genom att sälja insamlade gåvor i en second hand-butik på Övre Åkergatan 66 i Gävle och en loppmarknad i Valbo. Vi samlar in varor i insamlingscontainrar i Gävle, Skutskär, Sandviken och Ockelbo och hämtar dessutom varor hemma hos personer. Vi samarbetar med Gästrikre Återvinnare om avfallsminimering. Överskottet (2012: 820 000 kr) fördelas av ett medlemsmöte efter förslag från styrelsen på olika biståndssprojekt. Hemsida: <http://gavlebistand.se/index.htm>. Kontaktperson: Gerardo Lizano, gerardolizano.ps@gmail.com

1. Vi vill bidra till en mer rättvis utveckling i världen genom att stödja organisationer som aktivt motarbetar förtryckande relationer.
2. Vi utgår från en bedömning av att mottagarna är seriösa när det gäller de mål vi har, och att de har kompetens och andra förutsättningar att verka för en utveckling i rätt riktning.
3. Vi samlar in kläder och andra varor som människor vill skänka för att återanvända dem där de gör nytta, främst i Västsahara. Allt annat försöker vi sälja till så bra priser som möjligt för att få pengar till projekt med en inriktning som vi vill verka för.
4. Förutom för de västsahariska flyktingarna samarbetar vi nu bl.a. med en organisation i Sydafrika, som sysslar med landsbygdsutveckling i de fattigaste delarna, BRC i Buffalo City. Vi har t.ex. bidragit till deras stöd till inrättande av ett skolbibliotek i en by i regionen. Den ligger i en mycket vacker trakt där bis läsare skulle kunna bidra till arbetstillfällena genom att besöka den som turister. (Se www.brc21.co.za och www.cata.org.za/thank-you-subscribe.) Samt naturligtvis genom att skänka varor och handla i butiken!

STRUTSBOK PÅ ÄVENTYR

Pojken som levde med strutsar av Monica Zak trycktes i Algeriet och 5000 exemplar köptes in av BiS. Böckerna sändes sedan med lastbil genom öknen till flyktinglägren och delas ut till skolor, bokbussen och folkbibliotek. En bibliotekarie anställdes på halvtid i samarbete med den spanska bokbussen Bubisher.

I lägren blev böckerna en grundplåt till de skolbibliotek som lägerledningen bestämt att varje skola ska ha.

I Algeriet har utbildningsministeriet beslutat att även där ska alla statliga skolor förse med bibliotek. Kanske beror det på att flera svenska ambassadörer och Algeriets ambassadör i Sverige uppvaktat utbildningsministeriet och talat om Monica Zaks bok som ju utspelar sig i Sahara. Resultat: Förra året bestämde Utbildningsministeriet att trycka upp den boken i 5000 exemplar och dela ut till landets skolor. Samtidigt lät Utbildningsministeriet trycka upp många andra barnböcker som delades ut på skolorna. Så nu är det inte bara i flyktingarnas skolor utan också i skolorna i hela Algeriet som det finns skolbibliotek.

Den handledning till boken på arabiska om hur svenska elever arbetat med boken trycktes i 1000 exemplar i Småland och skickades med Praktisk Solidaritets container till lägren. Handledningen finansierades av BiS med stöd från Helge Ax:son Johnsons stiftelse. Samtliga exemplar delades ut i lägren, men Svenska

ambassaden i Alger har lagt ut den för nedladdning på sin hemsida. Nu kan alla lärare i lägren och i Algeriet se hur barn i Norsjö och Göteborg arbetat med strutsboken.

Svenska Ambassaden i Algeriet har ordnat högläsning ur boken på arabiska.

Boken trycktes också i Sverige på Mona Hennings förlag, Dar Al-Muna. Det blev en stark och vacker bok till skillnad från den algeriska upplagan. 1000 exemplar köptes in av BiS och skickades till lägren. Den används i bokbussarna och i folkbiblioteket och har också hittat vägen in i det ockuperade Västsahara.

Högläsning ur boken på arabiska sker också i Sundsvall i mars-april. Kulturmagasinet i Sundsvall har en utställning om Västsahara. Där kommer man att läsa högt ur boken på arabiska fyra gånger i veckan, servera te och tala om västsahariernas kultur och situation.

Just nu trycks en ny bok på arabiska på bokförlaget Casbah i Alger, det är en samling med muntliga berättelser insamlade av Monica Zak, åtta av historierna är berättade av västsaharier i lägren. Boken har illustrerats bl.a. med foton av fotograf Kim Naylor.

Monica Zak

Foto: Monica Zak

TYCKER DU ATT SVERIGE BEHÖVER EN BRED BIBLIOTEKSDEBATT?

STÖD TIDSKRIFTEN BIS

Gå in på webben för att starta en prenumeration, foreningenbis.com/tidskriften-bis

Stöd utgivningen av tidskriften genom ett bidrag till pg 33 53 16-6
Föreningen Bibliotek i Samhälle. Ange "Stöd till tidskriften".

BIS HAR TÄPPT TILL ETT KULTURELLT HÅL

Författaren Gonzalo Moure, den drivande bakom det spanska bokprojektet Bubisher, har kommit ut med två barnböcker på bokförlaget Opal som skildrar västsahariska flyktingbarn: Karamellens ord och Månjättarna. I december reste han tillbaka till flyktinglägren. Planen hade varit att komma dit med tjugo volontärer inställda på att föra ut litteratur till flyktingbarnen, men på grund av den ökade kidnappningsrisken var det bara en bibliotekarie som följde med. Sedan dess, med utvecklingen i Mali, har flyktinglägren i Algeriet stängts för utländska besökare.

Här skriver Gonzalo Moure om situationen i lägren:

Den spanska föreningen "Författare för Sahara-Bubisher" (Escritores por el Sáhara-Bubisher) drivs utan vinstintresse och utan statligt stöd. Men tack vare stöd från författare, bibliotekarier och andra kulturintresserade i Spanien har vi kunnat finansiera två bokbussar som når hälften av alla västsahariska flyktingar i ökenlägren i Algeriet. Föreningen har också finansierat bygget av ett folkbibliotek i Smara, det största flyktinglägret. Just nu är det vi behöver mest av allt böcker på arabiska, framför allt för barn.

Den första bokbussen kom till lägren för fem år sedan och syftet var att ge flyktingbarnen en chans att utvecklas kulturellt genom läsning av olika sorters böcker. Trots att utbildning var fundamental för ledningen i lägren (100% av barnen gick i skolan) fanns det nästan inga böcker i skolorna och det fanns inga fungerande bibliotek. Men författare, bibliotekarier och lärare i Spanien fick förlag att skänka 5000 nya böcker och med dem kunde den första bokbussen besöka skolor och inspirera till läsning i bokklubbar i de mer avlägsna delarna av lägren.

All verksamhet hade finansierats av skolor och bibliotek i Spanien tack vare kreativt initiativ framför allt från elever och lärare.

fanns ett stort hål i vår verksamhet, det fattades böcker skrivna på arabiska. Undervisningen i skolorna sker på arabiska, men

Böckerna vi tog till lägren var på spanska eftersom vi är spanjorer och det är där vi har våra kontakter, men vi insåg att det

det talade språket är hasania, en dialekt av arabiskan. Spanska är andraspråk i skolorna och obligatorisk. Vi insåg ganska snart att böcker på arabiska behövdes, men

var skulle vi få tag i dem? Det fanns inga förlag i Spanien som gav ut på arabiska, som vi kunde tigga böcker av. Därför var det otroligt viktigt att få tillstånd samarbetet med BiS som täppte till ett kulturellt hål genom att skänka 6000 böcker på arabiska.

Trots den låga nivån som barn och ungdomar har när det gäller spanska har det folkbibliotek som vi byggt i Smara, det folkrikaste lägret, 2000 registrerade låntagare. Men bibliotekarierna säger att efterfrågan på böcker på arabiska är större än efterfrågan på böcker på spanska. Arabiska kan alla läsa utan vidare och har

spanska får fler och fler läsare. Utan hjälpen från BiS hade dock hela Bubisher-projektet skadats eftersom den ekonomiska krisen i Spanien satt många käppar i hjulen för oss.

Men trots krisen i vårt land kämpar vi för att få ihop de sista anslagen till en tredje bokbuss; våra planer är att så småningom ha fem bokbussar i gång i lägren för att nå hela befolkningen. Den nya bussen har vi fyllt med 3000 nya böcker men alla på spanska, bl.a. har vi fått 40 exemplar av Monica Zaks bok om Hadara som givits ut på spanska av bokförlaget Anaya.

på arabiska, för att inte skapa en obalans. De böcker vi redan fått från BiS blir mycket lästa men illa åtgångna, många av böckerna som tryckts i Algeriet måste helt enkelt kasseras och en del av dem har också försvunnit.

De böcker som tryckts i Sverige är av mycket bättre kvalitet än de som tryckts i Algeriet. De svenska böckerna har bra kvalitet och håller för ivrig läsning. Det är viktigt för oss i föreningen att, trots den svåra ekonomiska situationen i Spanien, fortsätta framåt och skaffa fler böcker på spanska, men det är också nödvändigt att samarbetet med BiS fortsätter för att vårt projekt inte ska halta.

Jag vill till slut säga att också tack vare BiS har vi en bibliotekarie, Ahmed Mulay, på biblioteket i Smara som enbart ägnar sig åt att ta hand om böcker på arabiska. Han, liksom de nio andra bibliotekarierna får en lön som är dräglig i lägren. Alla har ett schema. När jag var där senast kunde jag konstatera att de fullföljde sina arbeten strikt och att Bubisher blivit det viktigaste kulturella solidaritetsprojektet i för flyktingarna i Sahara. Här i Spanien fortsätter vi arbeta varje dag för att hålla vid liv och förbättra projekt Bubisher.

Gonzalo Moure

Översättning: Monica Zak

Foto: Monica Zak

en kulturell närhet till. Det räcker att tala om att Monica Zaks bok om Hadara är en verklig bestseller, den har blivit utlånad tusentals gånger. Men även böckerna på

Föreningen Bubisher hoppas snart kunna bygga ett folkbibliotek till, det ska ligga i det näst största lägret Aussered, men för att vi ska kunna inviga det behövs böcker

• Samma dag som den här texten
• översattes kom ett mejl från en
• av bibliotekarierna på folkbib-
• lioteket i Smara: Alla böcker på
• arabiska utlånade!

NY TEKNIK. NYA UTMANINGAR.

"Kan ni hjälpa mig med min surfplatta som jag fått i julklapp av mitt barnbarn – jag vet inte vad jag ska använda den till ..."

"Ska jag ha en läsplatta eller en surfplatta om jag vill kunna låna e-böcker på biblioteket?"

"Vad är Facebook för nåt? Måste jag ha det?"

Dessa typer av frågor dyker upp allt oftare på svenska folkbibliotek, vilket i sin tur har medfört att vissa folkbibliotek anordnar tillfällen då man komma till biblioteket med sina teknikfrågor och träffa bibliotekspersonal som hjälper till – så kallade teknik-drop-ins. Jag har frågat tre bibliotekarier som arbetar med detta för att få reda på mer hur dessa verksamheter fungerar och även vilken typ av kompetens som krävs av bibliotekarien – och varför ska vi hålla på med det?

HUR KOMMER DET SIG ATT NI STARTADE MED TEKNIK-DROP-IN? HUR LÄNGE HAR NI HAFT DET?

Elin Nord (Göteborgs stadsbibliotek):

Vi började med teknik-drop-in för att vi upplevde att det blev så många frågor som rörde e-böcker och liknande teknik, dels i informationsdiskarna och dels på vår boka bibliotekarie-tjänst. Vi ville på detta sätt avlasta. Vi provade att ha två heldagar med teknik-drop-in under temahelger vi hade om ny teknik och det var väldigt populärt – så sedan fortsatte vi med detta. Vi ville också ha ett tillfälle dit vi kunde hänvisa besökare när de kom med nedladdningsproblem av e-böcker och få praktisk hjälp. Vi har hållit på i ungefär två år.

Mikael Weiss (Uppsala stadsbibliotek):

Vi har egentligen fler olika möjligheter till teknik-drop-in: Jag deltar i en som är inriktad på läsa e-böcker, appar, e-post och bloggar. Vår IT-tekniker har ett tillfälle som är för rena teknikproblem och riktar även in sig på konsumenthjälp om personen ska köpa något. Dessutom har vi ett tillfälle som är att komma igång vid datorn. Utöver detta så har vi individuell IT-handledning om man inte vill sitta i grupp. Vi började för att behovet var stort och det var många frågor, sedan har det utvecklats i och med Digidel-projektet. Abbas (vår IT-tekniker) har haft teknik-drop-in i flera år, säkert fyra år i alla fall. E-bokshandledningen har varit i cirka ett år och komma igång med datorn cirka sex månader.

Karl Göransson (Västerås stadsbibliotek):

Vi startade på eget initiativ. (Vi: två bibliotekarier som jobbar med Drop-in på huvudbiblioteket.) Vi har jobbat mycket med digital delaktighet och såg ett behov både hos besökare och att en del av personalen faktiskt inte är tillräckligt kompetenta

själva att bistå med till exempel e-böcker eller hur ett USB funkar.

HUR SER UPPLÄGGET UT FÖR TEKNIK-DROP-IN HOS ER? HUR OFTA?

Elin: Vi har en eftermiddag mellan 15 och 18 varannan vecka. Då är vi ute i bibliotekslokalen och hjälper till. Vi har med oss plattor av olika slag och sedan så kommer även besökare med sina egna plattor och vill ha hjälp med dessa.

Karl: Två timmar kvällstid, cirka en gång i månaden. Hittills har det varit tillräckligt. Vi har även enklare kurser för besökare kring datorer och Internet. Samt att vi har "individuell handledning" en timme per låntagare, med en egen bibliotekarie. Detta har hela arbetsstyrkan fått komma in själva med vad de faktiskt kan visa och du kan då bli hänvisad en låntagare och planera in en träff.

ÄR DE EFTERFRÅGADE? VEM ÄR DE TILL FÖR? VEM KOMMER?

Elin: De är mycket efterfrågade. Vi har mellan 20 och 30 personer som kommer varje gång. Rekordet var 50 personer på ett tillfälle. Alla får komma, men det är främst personer i övre medelåldern och seniorer som kommer.

Mikael: Den rena teknik-drop-in-tiden är alltid efterfrågad. Även läsa e-böcker-tiden är populär. Det har varit lite segare med komma igång med datorn.

Karl: De är efterfrågade och vi vänder oss till de som kan komma. Nu blir det oftast svensk medelklass då vi endast har drop-in på huvudbiblioteket. Det hade varit fint med drop-in på andra språk men den kompetensen saknar vi. Vi har planer på att prova drop-in på våra filialer.

VAD FÖR TYP AV FRÅGOR BRUKAR NI FÅ? FINNS DET TYDLIGA AVGRÄNSNINGAR MED VAD PERSONALEN KAN HJÄLPA TILL MED?

Elin: Vi får nästan bara frågor om e-böcker. Om hur man lånar och hur det fungerar. Sedan kommer många och har problem med sina lån och plattor och vill ha hjälp. Vi går ut med att vi hjälper till med läsplattor, surfplattor, appar och e-böcker. Några kommer och vill veta hur en surfplatta eller en läsplatta fungerar. Enstaka kommer och vill ha mer hjälp med andra typer av appar, men de är lätttråkade – jag gissar på tio totalt under dessa år.

Mikael: Det finns tydliga avgränsningar, men vi får ju såklart frågor av olika karaktär ändå. Men vi har ju olika tillfällen så vi kan ju till exempel hänvisa rena teknikfrågor till vår IT-teknikers tid om vi skulle få dessa typ av frågor på till exempel e-bokshandledningen.

Karl: De allra flesta frågor handlar om e-böcker och läsplattor, folk är nyfikna eller behöver hjälp att komma igång. Lite spridda frågor om allt från vilken laptop du ska köpa till att folk ej har förstått att de behöver en internetuppkoppling. Vi får också en del frågor om Facebook och sådant. Vi erbjuder kurser eller individuell handledning och då brukar vi boka in besökare där istället, om det är tidskrävande frågor. Vi har försökt att ha tydliga avgränsningar, för besökare och även för våra kollegor så att de vet vilka de ska hänvisa till drop-in. Vår "reklam": Under våra drop in-kvällar kan du få hjälp med enklare frågor som rör datorer och internet. Vi kommer också ha med oss bärbar dator och surfplatta så du har möjlighet att prova på. Just att det är enklare frågor tror jag är viktigt, mycket handlar om att få upp så många som möjligt på en basnivå och ju "enklare" frågor vi kan

Foto: Andrea Hofmann

besvara desto fler bibliotekarier kan tänka sig ställa upp.

HUR MÅNGA ÄR NI SOM ARBETAR MED DEM? VILKEN YRKESROLL HAR DE SOM ARBETAR MED DET?

Elin: Vi är tre som bemannar och turas om. Jag bemannar alla tillfällen och sedan turas två av mina kollegor om. Vi är alltid två som bemannar, dels för att kunna bolla problem men även för att vi har dyr teknik som är svår att ha ordning på om man är ensam och det är många som kommer. Det är bara bibliotekarier från digitala biblioteket som bemannar, men jag önskar att fler var intresserade.

Mikael: E-böcker och appar: fyra styc-ken (alla är inte med alla gånger); två bibliotekarier, en från intraservice och en assistent. Teknik-drop-in: en IT-tekniker. Komma igång med datorn: tre assistenter, en från intraservice.

Karl: Två bibliotekarier, en jobbar 50% med webb.

VILKEN KOMPETENS KRÄVS AV EN BIBLIOTEKARIE FÖR ATT KUNNA ARBETA MED TEKNIK-DROP-IN?

Elin: Man behöver vara duktig på att göra teknik lättfattlig för ovana användare. Det är viktigare än att vara jätteskarp på teknik tycker jag. Att vara pedagogisk, lugn och tålmodig kommer man långt med. Jag brukar vara tydlig med att vi hjälper till utifrån vår förmåga och att vi omöjligt kan kunna hur alla plattor och telefoner fungerar, och att vi således kanske inte kan svara på allt. Och att vi ibland hjälps åt tillsammans med besökaren för att lösa problemen. Tror att det kan vara avväpnande att man ibland inte kan allt och tycker att en del är lika svårt som den som kommer – då kan besökaren känna att det kanske inte var hen som var dålig på teknik utan faktiskt problemet som var svårt.

Mikael: Förmåga att sätta sig in i frågestäl-larens situation, tålmod och pedagogiskt sinne-lag. Dessutom en vilja att omvärldsbe-vaka sitt område så att man känner sig väl förberedd.

Karl: Det mesta av det vi hjälper till med är sådant som biblioteket faktiskt erbjuder,

och jag personligen tycker att det är sådant vi borde kunna, minst. Viktigt med social kompetens, att vara orädd för teknik och sen är det mycket gammal hederlig infor-mationssökning.

PÅ VILKET SÄTT TYCKER NI ATT TEKNIK-DROP-IN PASSAR IN I FOLKBIBLIOTEKETS UPPDRAG?

Elin: Folkbildningen samt Digidel. Dess-utom tycker jag att detta att hjälpa folk att komma igång med att läsa de e-böcker vi erbjuder är relevant.

Mikael: Jag tror biblioteket har en väldigt låg tröskel när det gäller att få människor att våga komma hit och fråga saker. Trovärdigheten är väldigt hög. Sedan så är alltid tjänsterna gratis och biblioteken är dess-utom emellanåt det enda alternativet att få hjälp när man väl har köpt en teknikpryl. Då slutar ansvaret för den kommersiella handeln. Där tror jag att biblioteken är otroligt viktiga när det gäller att fånga upp människor som så gärna vill hänga med i teknikutvecklingen.

Karl: Det är den digitala delaktigheten som är viktigast, även om du inte har råd eller

vill ha en dator så kan du lära dig eller i alla fall få hjälp till att ta del av bibliotekets och samhällets utbud. Att hjälpa människor att komma in i vårt allt mer IT-krävande samhälle, om du så är nysvensk eller novis. Det är väldigt givande och jag upplever det som en viktig bit i vårt uppdrag. Åtminstone att kunna erbjuda hjälp så att besökare kan ta del av de tjänster vi faktiskt erbjuder.

VILKA UTMANINGAR, I STORT OCH SMÅTT, UPPLEVER NI ATT DET FINNS MED TEKNIK-DROP-IN?

Elin: Det är alltid en utmaning att hjälpa ovana teknikanvändare att komma igång med ny teknik. Det gäller att få det att verka hyfsat enkelt och roligt. Det kan vara svårt att veta vilka frågor som kommer, så det gäller att man är flexibel och tycker

att det känns okej att man kanske inte kan svara på allt och att man kan behöva få tid på sig att hitta svar. Ibland är det svårt med teknik som krånglar – och det är ju frustrerande för en själv också när man visar. Jag önskar att fler i vår personalgrupp vågade bemanna, men många tycker att det är så specialiserat och kommer svåra frågor. Det som är bra med att bemanna tycker jag är att man lär sig mycket själv medan man bemannar. Det är skönt att det finns FB-grupper dit man kan vända sig och få hjälp med frågor tycker jag.

Mikael Framför allt pedagogiska utmaningar. Visa att vi har tid för personerna som kommer. Inga frågor är dumma.

Karl: Tidskrävande, det blir lätt långa köer. Inte helt lätt att få personal att ställa upp.

Bristande teknik på biblioteket(!), till exempel uråldriga datorer, program eller knackig Internetuppkoppling. Störande individer, men det är inte exklusivt för drop-in. Svårt att hålla sig ajour med ny teknik, men det hjälper med kollegiala nätverk och att alltid vara två.

Andrea Hofmann

INFO DIGIDEL

Digidel är en nationell kampanj som sen januari 2011 vill uppmärksamma och verka för en ökad digital delaktighet i Sverige. Målet är att minst 500 000 svenskar ska börja använda Internet innan utgången av år 2013. 2010 fanns 1,5 miljoner svenskar som sällan eller aldrig använder samhällets digitala tjänster enligt undersökningen "Svenskarna och internet".

Kampanjens motto:

- Digital delaktighet är ett krav för en väl fungerande demokrati
- Alla invånare i Sverige ska ha möjlighet att vara digitalt delaktiga
- Kunskap om hur man gör är viktig för digital delaktighet
- Användbarhet och tillgänglighet för alla är viktiga faktorer för digital delaktighet
- Många kan hjälpa många att bli digitalt delaktiga
- Digital delaktighet är en angelägenhet för alla i samhället

www.digidel.se

FACEBOOKGRUPP ATT KOLLA IN

Plattor på bibliotek – "Här diskuterar vi plattor av olika slag på bibliotek. Hur använder vi dem - problem som uppstår - möjligheter som finns."

HELEN KELLER SOCIALIST? – JAVISST!

För många, såväl som för mig, är namnet Helen Keller förknippat med den scen som så ofta har beskrivits, då den blinda och döva sjuåriga flickan för första gången förstår att det tecken som hennes lärare Anne Sullivan upprepat tecknar i hennes hand hänger ihop med det vatten från pumpen på gården som sköljer över hennes händer.

Själv läste jag som barn om Helen Keller i Kaesers *Det inre ljusets kraft: en berättelse om Helen Keller* (1948), i serien med den tidstypiska rubriken "Bragd och hjältedåd". Den boken uppehåller sig, föga förvånande, mest vid Helen Kellers barndom och tecknar en förenklad och idealiserad bild av henne. Jag minns också tidningsbilderna på en vänligt leende vithårig gammal dam, kanske från hennes Sve-rikebesök på 1950-talet.

Men vem var Helen Keller, bakom den evigt leende fasaden? Bo Renberg, forskare och lärare i Luleå, har skrivit en intressant och innehållsrik bok, *Helen Kellers värld* (2011), om denna fascinerande kvinna.

Renberg har gjort ett grundligt arbete och bygger biografien på forskning och läsning av den omfångsrika litteratur som finns om och av Helen Keller. Den röda tråden i boken är hennes språk och här ställs en rad intressanta frågor. Kan en person som är helt beroende av andras hjälp för att kunna tillgodogöra sig det talade och skrivna språket sägas ha något "eget" språk? Hur påverkade det henne och hennes tänkande? Kunde hon ha någon uppfattning om exempelvis himlen eller färger, något som hon faktiskt skriver om i sina böcker? Kunde hon bilda sig några egna uppfattningar? Hon fick ju all information silad genom en annan människas tänkande och språk.

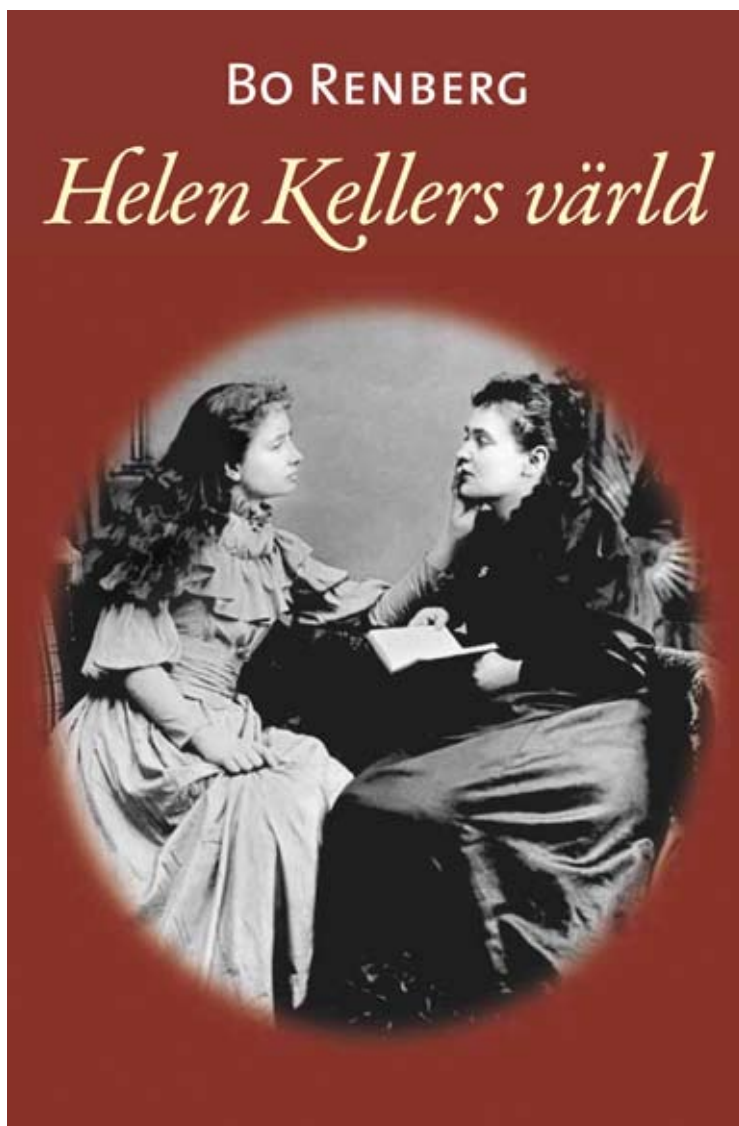
Renberg menar, att det var avgörande att hon fått sina funktionshinder efter en hjärnhinneinflammation ett och ett halvt år gammal och därmed inte var född döv och blind. Hon hade alltså hört språk och fått en

uppfattning om hur språk är strukturerat och fungerar som kommunikation, även om hon inte hann lära sig tala och inte hade några minnen från den tiden.

av den tidens kända personer, bl.a. Bell, telefonens uppfinnare, och Mark Twain.

Men boken kan även kallas ett slags dubbelbiografi. Helens lärare Anne Sullivan var en stark kvinna med ett gripande öde och hennes liv tecknas också. Helen Keller var helt beroende av Annes hjälp tills denna gick bort men Anne fick också sin identitet genom att ha lyckats med det pedagogiska konststycket att ge Helen förutsättningar för ett rikt och spännande liv. Denna symbios beskriver Renberg och det ger ytterligare en dimension till berättelsen om Helen Kellers liv. Läs den!

Lena Lundgren

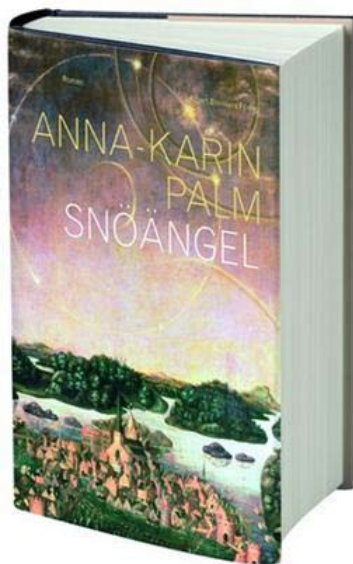
Den bild Renberg ger visar en intressant kvinna i helfigur, levande, charmig, egensinnig och intelligent (hon tog examen på college), säreget målmedveten, ständigt verksam, författare (hon skrev flera böcker), föredragshållare, kristen (Swedenborgare), socialist och feminist. Hon reste jorden runt och höll föredrag, uppträdde i kabaréer och var god vän med många

Foto: Anna Hallberg

RECENSION

Mats Myrstener har läst Anna-Karin Palms stockholmsroman Snöängel från 2011.

Jag hade stora förväntningar på Anna-Karin Palms stockholmsroman *Snöängel* från 2011. Jag tycker generellt bättre om de kvinnliga författarna i Sverige från 1980-90-talet, förutom Palm till exempel Mare Kandre, Inger Edelfeldt, Inger Alfvén, Gerda Antti, Elsie Johansson eller Carina Rydberg. Det som av kritiken kallats manliga "stiltårter", där en nästan barockartad och överlastad stiljargong får överskugga det litterära innehållet, som hos Klas Östergren, Ulf Lundell, Ernst Brunner, Stig Larsson och Björn Ranelid är liksom inte min cup of tea. Dock är Lundells *Jack* en oerhört styv stockholmsskildring, en av de bästa, och det är Palms bok också. Men knappast så nyskapande som Lundell på sin tid.

Nej oj vad besviken jag blev på *Snöängel*. En tillrättalagd turistbild över Stockholm med inslag som verkar påklistrade (guidade vandringar runt gamla stan i vinterskrud, historiska reflektioner, eller det s/m-par

som vill kidnappa bokens huvudperson Hedvig). En skildring av Stockholm från 1980-talet med alla konstnärskotterier och trevliga fester, spådamer och lajvare, en rad avsigkomna individer på parad och hundar som springer bort. Hallå, det är 2010, vill man bara säga. Kulturen håller på att skjutas i sank av ointresserade politiker! Palm har bott i Frankrike för länge, och ibland känns det som hon varit på en annan planet medan det mesta malts ner till grus i hemlandet Sverige. Reagera!

Jag gillade Palms tidigare, mycket mer personliga böcker, som *Faunen* (1991), *In i öknen* (2001) eller *Herrgården* (2005). Kanske kom besvikelsen efter att ha läst Rut Hillarps fantastiska erotiska romaner från 1940- och 1950-talet? Eller om man jämför med en dagsaktuell författare som Kjell Johansson. Det är egentligen märkligt hur rik fåran av arbetarlitteratur är och har varit i Sverige. Den ställer liksom allt annat i skuggan, det fick Hillarp erfa, och säkert också Anna-Karin Palm. Se på en som Torbjörn Flygt till exempel, eller kvinnliga arbetarskildrare som Åsa Linderborg, Eija Hetekivi-Olsson eller Susanna Alakoski. En annan notis är väl att det intressantaste som skrivs idag tycks mig komma från författare vars föräldrar var invandrare till Sverige, de var ju den nya arbetarklassen på sätt och vis.

Palms huvudpersoner har otydliga, lite sagomässiga drag, som blir irriterande, åtminstone i min smak. Hennes goda vän Kate Olsson skrev redan på 1980-talet om personer med namn som Gabriel och Mikael och som får drag av änglar (ibland demoner) eller Kristus. De dyker upp även i Anna-Karin Palms bok från 2011. Jag

trodde inte på änglar då, och gör det inte nu heller. Kanske är det ett Dostojevskij- eller Lars Ahlin-arv som släpar med den litterära borgerliga romanen. Det passade då, men kanske sämre idag.

Vår tid är inte gjord för änglar, tycks det mig, utan för kulturbyråkrater och folk från underhållningsindustrin. Visserligen skrev Alexander Pope på 1700-talet att "fools rush in where angels fear to tread", och så är det nog. Det är gycklarnas marknad idag, på TV/film och i litteraturen, som Kerstin Ekman pekat på. Och det är nog säkert att om Jesus idag skulle återvända till jorden, som den socialdemokratiska politiske tecknaren Ivar Starkenberg ritade en gång, och då säga "Mitt rike är icke av denna världen", så skulle nog svaret från de flesta berörda bli ett ointresserat: "Vad har du då här att göra?"

Det är nog charmerande med snöänglar, men det är inte mycket att bygga en ny kulturpolitik på. Men det menar nog inte Anna-Karin Palm heller? Och jag tror nog det krävs mer av ärkeängeln "bart huggande svärd" för att övertyga mig. Fast är inte det också ett citat från Jesus av Nazareth?

Till råga på allt så snöar det i Stockholm när detta skrives, i början på april! Det är inte bara tiden som är ur led, verkar det som. Après nous, le déluge, för att citera Anna-Karin Palms franske vän A. ("Efter oss, syndafloden", tillskrivet drottning Marie Antoinette.)

Mats Myrstener

DAGBOK: EN BIBLIOTEKARIES VARDAG

ONSDAG: DEMOKRATI SOM KRIMSKRAMS

Jag läser i tidningen om hur någon i en grannkommun blivit avstängd från jobbet efter att ha skrivit ett kritiskt brev till sin chef. I samtal med pressen menade personalchefen att brevet nog var den utlösande faktorn för avstängningen. Några veckor senare säger samme chef till samma tidning att det absolut inte hade något samband. Hur kan han ändra sig så? Förmodligen för att han under tiden som gått fått reda på att kommunalanställda har rätt att säga vad de tycker.

Jag läser också om Nordkorea, om hur man ljuger där, så genomgående att man till sist förnekar liljekonvaljer. I samma tidning står det om det kulturhus som just nu planeras i vår stadsdel. Ett kulturhus som bara är ett tomt skal och som ska bli något efter en omfattande demokratisk process. Ett kulturhus som egentligen kommer av en idé från medborgarna, vilket cheferna nu tycker är besvärande då de inte riktigt begriper att det är bra att så många tycker huset är en angelägenhet.

Ett kulturhus som de absolut inte vill blanda in oss från bibliotek i, men låter fritidssektorn toppstyra så pass att en av deras chefer uttalade sig i tidningen om vad som skulle vara i huset trots att den där demokratiska processen bara är i sin linda. Det är väl synd om cheferna. De klarar inte av det där med att samarbeta. Att ta in flera åsikter är dem övermäktigt. Ännu jobbigare är väl att lyssna

på sådana som kan något om kultur. Den enda egentliga ståndpunkt de har haft är att den som har hand om huset inte ska komma från kultursektorn, inte vara färgad av något

TORSDAG: APT UTAN BAKSMÄLLA

På torsdagen hade vi APT. För att jag ska kunna hålla mig lugn på de där mötena försöker jag se till att vara bakfull. Men

jag vet inte varför det inte blev så i torsdags. Vi hade alla möjliga sorters sprit hemma, men istället fastnade jag i en bok.

Det blev som vanligt ett nonsensmöte. Viktigpettrarna pratade om vikten av att vi ska ta betalt för att folk lånar böcker utan lånekort. Men det slutar inte med det. De anklagar också andra kollegor för att vara osolidariska och låna ut böcker gratis, så att de själva framstår som onda. Ja, varför inte? De är ju onda. Dels ser de till att mötena ägnas åt skitsaker istället för stora strategiska mål genom att de tycker att en lokal bestämmelse är viktigare än bibliotekslagen som säger att lån av böcker ska vara gratis. Dels är det sådana som de, som med sitt fyrkantiga anslag och bristande servicekänsla ser till att göra bibliotekskåren till hela samhällets drift-

kucku. Sen bidrar de till att jag super lite mer än jag borde.

Lovely Laura

Liljekonvalj, Convallaria majalis. Foto: H. Zell. CC BY-SA 3.0.

speciellt utan vara ett oskrivet blad. Vad som skulle vara bra med det har de inte förklarat. Det är väl en kunskapssyn de ger uttryck för. Högste chefen är gammal lärare. Det där med oskrivna blad, tabula rasa, är en syn på barn som kommer från 1600-talet som inte varit gångbar i skolpedagogiken de senaste femtio åren, men som tydligen är ett ideal när man anställer chefer i kultursektorn på 2010-talet.

Avsändare:
bis c/o J Dalmalm
Flottbrovägen 32
146 54 Tullinge

MEDVERKA I TIDSKRIFTEN DU OCKSÅ!

BARNEN är vår framtid, morgondagens medborgare. I bibliotekslagen lyfts barn och ungdomar fram som en prioriterad målgrupp, i synnerhet för folkbiblioteken, och den nya skollagen är åtminstone ett försök att ge ännu fler barn tillgång till skolbibliotek. Men vad innebär det i praktiken? Hur närvarande är egentligen barnen i bibliotekens verksamhet? Hur är det med barnperspektivet? I nästa nummer av *bis* fokuserar vi på barnen.

Välkommen med text- eller bildmaterial senast **15 augusti**.

Invigning av Fittja bibliotek 2009. Foto: Andrea Hofmann

BLI MEDLEM I BiS!

Fyll i formulär på foreningenbis.com

VAD VILL FÖRENINGEN BiS?

BiS är en socialistisk förening inom områdena bibliotek, kultur och information. BiS jobbar för att biblioteken ska bevara och vidareutveckla demokratin genom att

- stödja yttrandefriheten och garantera tillgången till information som grund för opinionsbildning och samhällskritik
- utgöra en offentligt finansierad och demokratiskt styrd institution som utvecklas i dialog med brukare och närsamhälle.
- arbeta uppsökande, läsfrämjande och vägledande i första hand för dem som riskerar att hamna på fel sida om den växande informationsklyftan
- aktivt erbjuda information och litteratur som utgör komplement och alternativ till det kommersiellt gångbara.

